

**DAROVITOST
PREPOZNAVANJE I PODRŠKA
-ZBORNİK SAŽETAKA-**

**GIFTEDNESS
IDENTIFICATION & SUPPORT
-BOOK OF ABSTRACTS-**

mensa
S R B I J E

NOVI SAD 2017
www.mensa.rs

DAROVITOST
PREPOZNAVANJE I PODRŠKA

- ZBORNIK SAŽETAKA -

GIFTEDNESS
IDENTIFICATION AND SUPPORT

- BOOK OF ABSTRACTS -

mensa
S R B I J E

Novi Sad 2017.

DAROVITOST – PREPOZNAVANJE I PODRŠKA

Zbornik sažetaka

GIFTEDNESS – IDENTIFICATION AND SUPPORT

Book of Abstracts

Izdavač/Publisher:

Udruženje građana „Mensa Srbije“, Novi Sad, Srbija

Za izdavača/For Publisher:

Aleksandra Borović

Urednik/Editor:

MSc Marinela Šćepanović, Sombor, Srbija

Recenzenti/ Reviewers:

Prof. dr Snežana Nikolić,

Univerzitet u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija

Prof. dr Medina Vanić-Tanjić,

Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Nada Šakotić,

Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet Nikšić, Crna Gora

Prof. dr Maja Ružić Baf,

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Hrvatska

Dizajn i priprema/ Design and Processing:

Jelena Volkov (korice)

Dunja Šašić (prelom)

Štampa/Printing:

SatCip, Vrnjačka Banja

Tiraž/ Circulation:

100

ISBN 978-86-80994-00-0

**Prva međunarodna naučno-stručna konferencija
„DAROVITOST – PREPOZNAVANJE I PODRŠKA”**

Novi Sad, 29. 9–1. 10. 2017. godine

Organizatori Konferencije

Mensa Srbije, Novi Sad

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu

Društvo defektologa Vojvodine, Novi Sad

Udruženje vaspitača Vojvodine, Novi Sad

Nacionalni centar za talente, Novi Sad

Naučni odbor Konferencije

Prof. dr Snežana Nikolić, Univerziteta u Beogradu,
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija - predsednik

Prof. dr Maja Ružić-Baf, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Hrvatska - član

Prof.dr. Branislav Borovac, Univerzitet u Novom Sadu,
Fakultet tehničkih nauka - član

Prof. dr Medina Vantić-Tanjić, Univerzitet u Tuzli,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Bosna i Hercegovina - član

Prof.dr. Petar Vuleković, Univerzitet u Novom Sadu,
Medicinski fakultet - član

Doc. dr Nada Šakotić, Univerzitet Crne Gore,
Filozofski fakultet u Nikšiću - član

Doc. dr Jasna Veljković, Univerzitet u Beogradu,
Fakultet političkih nauka - član

Asist. dr Aleksandra Pavlović, Univerzitet u Beogradu,
Medicinski fakultet - član

Dr Ranko Rajović, Primorska Univerza,
Pedagoški fakultet, Koper, Slovenija - član

Dr Branislav Ranđelović, Zavod za vrednovanje kvaliteta
obrazovanja i vaspitanja, Beograd - član

Mr Jovanka Ulić - profesor strukovnih studija,
Visoka škola za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu - član

MSc Marina Oros, Univerzitet u Novom Sadu,
Filozofski fakultet - član

Organizacioni odbor Konferencije

Aleksandra Borović, predsednik

MSc Marinela Šćepanović, generalni sekretar

Mr Ibolya Gera, član

Mr Predrag Đukić, član

Radmila Petrović, član

Dunja Šašić, član

Jelena Volkov, član

Ljubomir Kustudić, član

Prva međunarodna naučno-stručna konferencija „DAROVITOST – PREPOZNAVANJE I PODRŠKA”

Novi Sad, 29. 9–1. 10. 2017. godine

P R O G R A M

Petak, 29. 9. 2017. godine

15.00–17.00 Prijavljivanje i registracija učesnika,
Hotel Putnik (Ul. Ilije Ognjanovića 24)

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine (Ul. Vladike Platona bb)

17.00–17.20 Svečano otvaranje Konferencije

Pozdravne reči:

- g. Zoran Đorđević - Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Republike Srbije,
- g. Mihalj Njilaš - Pokrajinski sekretar za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i potpredsednik Pokrajinske vlade
- Dr Branislav Ranđelović, v.d. direktora Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, Beograd
- **predstavnici organizatora Konferencije**

Predstavljanje publikacija:

Zbornik sažetaka i

Tematski zbornik radova međunarodnog značaja – reč urednika

17.20–18.20 Uvodna izlaganja po pozivu organizatora

- Doc. dr Zdravko Živković (Srbija):

STIMULACIJA KREATIVNIH POTENCIJALA

- Dr Ranko Rajović, Iva Rajović (Slovenija):

RAZVOJ DAROVITOSTI U VRTIĆU I ŠKOLI

- Doc. dr Andrea Debeljuh, Prof. dr Maja Ružić-Baf (Hrvatska)

DAROVITOST I INFORMACIONO-KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE

18.20–18.30 Diskusija po uvodnim izlaganjima,

Moderator: Aleksandra Borović

18.30 Koktel dobrodošlice

Subota, 30. 9. 2017. godine, Hotel Putnik (Ul. Ilije Ognjanovića 24)

9.00–11.00 Prijavljivanje učesnika za izborne programe i radionice, registracija**9.30–11.00 Usmena izlaganja prijavljenih učesnika**

Moderator: MSc Marinela Šćepanović

9.30–9.40 Ana Kovačević:

DAROVITO DETE U DOMENU KOMPONOVANJA – STUDIJA SLUČAJA

9.40–9.50 Vesna Dukanac, Branislava Popović-Ćitić, Vesna Đorđević, Ivana Hranisavljević, Draga Ocokoljić:

SPECIFIČNOSTI RODITELJSTVA DAROVITE DECE

9.50–10.00 Mirjana Nikolić, Marta Dedaj, Radoje Pavlović:

MODEL PREPOZNAVANJA, IDENTIFIKACIJE I DODATNE PODRŠKE DAROVITOJ DECI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

10.00–10.10 Snežana Nišević, Snežana Nikolić, Danijela Ilić Stošović:
MOTORIČKO FUNKCIONISANJE DECE SA NATPROSEČNOM INTELIGENCIJOM**10.10–10.20** Predrag Đukić:

BAZIČNA PIPREMA DAROVITIH OSOBA

10.20–10.30 Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković,

Marija Zotović, Marina Oros:

MOTIVACIONI I KOGNITIVNI FAKTORI KOJI DOPRINOSE AKADEMSKOM POSTIGNUĆU DECE

10.30–10.40 Vesna Dukanac, Branislava Popović-Ćitić, Jelena Radosavljev Kirčanski, Vesna Đorđević, Ivana Hranisavljević:

ZAMKE PSIHOLOŠKOG RAZVOJA DAROVITE DECE

10.40–11.00 Diskusija po izlaganjima**11.00–11.30 Pauza za kafu****11.30–13.00 Usmena izlaganja prijavljenih učesnika**

Moderator: Aleksandra Borović

11.30–11.40 Jasna Adamov, Stanislava Olić:

ZABLUDE UČITELJA O KARAKTERISTIKAMA DAROVITIH UČENIKA

11.40–11.50 Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković, Marija Zotović, Marina Oros:

DA LI BAVLJENJE SPORTOM MOŽE POSPEŠITI MOTIVACIJU ZA UČENJE?

11.50–12.00 Jovan Jovanović, Marina Injac:

RAD SA NADARENOM DECOM NA ČASOVIMA LIKOVNE KULTURE I VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

12.00–12.10 Dejan Jović, Jasna Adamov:

ISPITIVANJE POKAZATELJA DAROVITOSTI ZA HEMIJU – STUDIJA SLUČAJA

12.10–12.20 Elena Achkovska Leshkovska (Makedonija):
THE EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY OF TEACHER NOMINATION IN THE IDENTIFICATION OF GIFTED STUDENTS

12.20–12.30 Charlotte Hoyng (Holandija):
WHAT I HAVE LEARNED - a grateful teacher talks about what her gifted pupils have taught her

12.30–12.40 Sten Collander (Švedska):
IMPROVING THE ATTITUDE OF SOCIETY TOWARDS THE GIFTED AND STRENGTHENING PROFESSIONALS TO WORK WITH GIFTED YOUNGSTERS; EXAMPLES OF PROGRESS AND EXPERIENCES FROM A SWEDISH PERSPECTIVE

12.40–12.50 Danae Deligeorges (Grčka):
STIMULATING PROGRAMS FOR THE GIFTED

12.50–13.00 Diskusija po izlaganjima

13.00–14.00 *Pauza za ručak*

14.00–17.30 *Radionice za prijavljene učesnike
(prijavljivanje pri registraciji)*

14.00–15.30 Radionica 1:
EUREKA – EVERY KID'S A GENIUS, EVERY CLASS A CREATIVE THINK-TANK!
Voditelj: TeeKay - Thorsten Kreissig (Nemačka)

14.00–15.30 Radionica 2:
PRINC „LJUBI“ USPAVANU LEPOTICU
Voditelj: Doc. dr Jasna Veljković

16.00–17.30 Radionica 3:
IDENTIFIKACIJA I RAD SA DAROVITIM UČENICIMA
Voditelj: Prof. dr Jasna Adamov

16.00–17.30 Radionica 4:
VIŠESTRUKI INTELIGENCIJE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU
Voditelji: Mr Branka Grahovac, Mirela Marković

18.00–21.00 *Opcioni turistički programi*

Nedelja, 1.10.2017. godine, Hotel Putnik (Ul. Ilije Ognjanovića 24)

9.30–11.00 *Usmena izlaganja prijavljenih učesnika*
Moderator: Aleksandra Borović

9.30–9.40 Jelena Portner Pavičević (Hrvatska):
DAROVITI UČENICI U OSNOVNOJ ŠKOLI: PROJEKT „DJECA I ZNANOST – KAKO FUNKCIONIRA SVIJET“

9.40–9.50 Tijana Mirović, Daniel Mešković, Blanka Bogunović:
KOGNITIVNO-BIHEJVIOURALNA TERAPIJA I SHEMA TERAPIJA KAO DODATNA
PODRŠKA DAROVITIM OSOBAMA

9.50–10.00 Marinela Šćepanović, Tanja Kalinić: SAVANTI

10.00–10.10 Tomas Blumenstein (Češka):
MENSA CZECH REPUBLIC FOR GIFTED CHILDREN

10.10–10.20 Ioanna Prekete (Grčka):
DETECTION AND IDENTIFICATION OF GIFTED CHILDREN, YOUTH AND
ADULTS BY HELLENIC MENSA

10.20–10.30 Laurentiu Iancu (Rumunija):
MENSA GIFTED YOUTH – PREPARING THE FUTURE

10.30–10.40 Sotiria Kotopoulou (Grčka):
RAISING A GIFTED CHILD IN GREECE

10.40–11.00 Diskusija po izlaganjima

11.00–11.30 *Pauza za kafu*

11.30–12.20 *Usmena izlaganja prijavljenih učesnika*

Moderator: Mr Predrag Đukić

11.30–11.40 Marijana Milošević Simić: DECA MOGU SVE!

11.40–11.50 Momčilo Stepanović, Tanja Olear Gojić, Mirjana Tišma:
ŠKOLA I DAROVITOST

11.50–12.00 Dragoljub A. Cucić, Aleksandar S. Nikolić, Jovan Jović:
DAROVITOST I POSTIGNUĆA – DOPRINOS REGIONALNOG
CENTRA ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN“ IZ PANČEVA U RADU SA
MOTIVISANIM I DAROVITIMUČENICIMA

12.00–12.10 Olgica Stojić, Slavica Matešić, Marica Trivunčić:
„DAROVITO DETE – DAR ZA SVE“

12.10–12.20 Diskusija po izlaganjima

12.20–12.50 *Poster prezentacije*

Moderator: MSc Marinela Šćepanović

- Valentina Parović, Milena Mihajlović:

O RADU SA DAROVITOM DECOM U OBLASTI JEZIKA U REGIONALNOM
CENTRU ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN“ U PANČEVU

- Petr Mazal (Češka): LOGICAL OLYMPIAD

- Nada Bajić Đorđević, Branka Radulović, Maja Stojanović:
ANALIZA PROGRAMA ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA I
NJIHOVO OSNAŽIVANJE ZA RAD SA DAROVITIM UČENICIMA

12.50–13.30 *Završna diskusija*

Moderator: Aleksandra Borović

13.30–14.30 *Sednica Organizacionog odbora Konferencije*

SADRŽAJ

DEO I

Uvodna predavanja po pozivu

Zdravko Živković STIMULACIJA KREATIVNIH POTENCIJALA.	15
Ranko Rajović, Iva Rajović RAZVOJ DAROVITOSTI U VRTIĆU I ŠKOLI.	17
Andrea Debeljuh, Maja Ružić-Baf DAROVITOST I INFORMACIONO-KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE.	19

DEO II

Izlaganja prijavljenih učesnika

Usmena izlaganja

Ana Kovačević DAROVITO DETE U DOMENU KOMPONOVANJA – STUDIJA SLUČAJA.	23
Vesna Dukanac, Branislava Popović-Čitić, Vesna Đorđević, Ivana Hranisavljević, Draga Ocokoljić SPECIFIČNOSTI RODITELJSTVA DAROVITE DECE	25
Mirjana Nikolić, Marta Dedaj, Radoje Pavlović MODEL PREPOZNAVANJA, IDENTIFIKACIJE I DODATNE PODRŠKE DAROVITOJ DECI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	26
Snežana Nišević, Snežana Nikolić, Danijela Ilić Stošović MOTORIČKO FUNKCIONISANJE DECE SA NATPROSEČNOM INTELIGENCIJOM	28
Predrag Đukić BAZIČNA PIPREMA DAROVITIH OSOBA	31
Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković, Marija Zotović, Marina Oros MOTIVACIONI I KOGNITIVNI FAKTORI KOJI DOPRINOSE AKADEMSKOM POSTIGNUĆU DECE.	32
Vesna Dukanac, Branislava Popović-Čitić, Jelena Radosavljev Kirćanski, Vesna Đorđević, Ivana Hranisavljević ZAMKE PSIHOLOŠKOG RAZVOJA DAROVITE DECE	34

Jasna Adamov, Stanislava Olić ZABLUDE UČITELJA O KARAKTERISTIKAMA DAROVITIH UČENIKA.	36
Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković, Marija Zotović, Marina Oros DA LI BAVLJENJE SPORTOM MOŽE POSPEŠITI MOTIVACIJU ZA UČENJE?	38
Jovan Jovanović, Marina Injac RAD SA NADARENOM DECOM NA ČASOVIMA LIKOVNE KULTURE I VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA.	40
Dejan Jović, Jasna Adamov ISPITIVANJE POKAZATELJA DAROVITOSTI ZA HEMIJU – STUDIJA SLUČAJA	42
Elena Achkovska Leshkovska THE EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY OF TEACHER NOMINATION IN THE IDENTIFICATION OF GIFTED STUDENTS	44
Charlotte Hoyng WHAT I HAVE LEARNED - A GRATEFUL TEACHER TALKS ABOUT WHAT HER GIFTED PUPILS HAVE TAUGHT HER	46
Sten Collander IMPROVING THE ATTITUDE OF SOCIETY TOWARDS THE GIFTED AND STRENGTHENING PROFESSIONALS TO WORK WITH GIFTED YOUNGSTERS; EXAMPLES OF PROGRESS AND EXPERIENCES FROM A SWEDISH PERSPECTIVE.	47
Danae Deligeorges STIMULATING PROGRAMS FOR THE GIFTED	48
Jelena Portner Pavićević DAROVITI UČENICI U OSNOVNOJ ŠKOLI: PROJEKT „DJECA I ZNANOST – KAKO FUNKCIONIRA SVIJET”	49
Tijana Mirović, Daniel Mešković, Blanka Bogunović KOGNITIVNO-BIHEJVIORALNA TERAPIJA I HEMA TERAPIJA KAO DODATNA PODRŠKA DAROVITIM OSOBAMA.	51
Marinela Šćepanović, Tanja Kalinić SAVANTI.	53
Tomas Blumenstein MENSA CZECH REPUBLIC FOR GIFTED CHILDREN	55
Ioanna Prekete DETECTION AND IDENTIFICATION OF GIFTED CHILDREN, YOUTH AND ADULTS BY HELLENIC MENSA.	56
Laurentiu Iancu MENSA GIFTED YOUTH – PREPARING THE FUTURE	57

Sotiria Kotopoulou RAISING A GIFTED CHILD IN GREECE.	59
Marijana Milošević Simić DECA MOGU SVE!	61
Momčilo Stepanović, Tanja Olear Gojić, Mirjana Tišma ŠKOLA I DAROVITOST	62
Dragoljub A. Cucić, Aleksandar S. Nikolić, Jovan Jović DAROVITOST I POSTIGNUĆA – DOPRINOS REGIONALNOG CENTRA ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN“ IZ PANČEVA U RADU SA MOTIVISANIM I DAROVITIM UČENICIMA	64
Olgica Stojić, Slavica Matešić, Marica Trivunčić „DAROVITO DETE – DAR ZA SVE“	67
Radionice	
TeeKay - Thorsten Kreissig EUREKA – EVERY KID'S A GENIUS, EVERY CLASS A CREATIVE THINK-TANK!	71
Jasna Veljković PRINC „LJUBI“ USPAVANU LEPTOTICU.	72
Jasna Adamov IDENTIFIKACIJA I RAD SA DAROVITIM UČENICIMA	73
Branka Grahovac, Mirela Marković VIŠESTRUKI INTELIGENCIJE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU	74
Poster prezentacije	
Valentina Parović, Milena Mihajlović O RADU SA DAROVITOM DECOM U OBLASTI JEZIKA U REGIONALNOM CENTRU ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN“ U PANČEVU.	77
Petr Mazal LOGICAL OLYMPIAD	78
Nada Bajić Đorđević, Branka Radulović, Maja Stojanović ANALIZA PROGRAMA ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA I NJIHOVO OSNAŽIVANJE ZA RAD SA DAROVITIM UČENICIMA	79
Index autora	83

DEO I

**UVODNA PREDAVANJA
PO POZIVU**

STIMULACIJA KREATIVNIH POTENCIJALA

Zdravko Živković

Naučni centar za kreativni razvoj Ideall, Novi Sad, Srbija

U literaturi se često vodi rasprava oko dileme: da li je kreativnost dar od bogova koji imaju samo izabrani srećni pojedinci ili je taj udar sreće univerzalan odnosno svi ljudi su rođeni kao kreativni. Kao dokaz, pristalice prve teorije navode primere uspešnih pojedinaca, kao što su Bill Gates (PC kompjuter, Internet), Leonardo da Vinci (helikopter, padobran), Mozart (muzikča dela), Morse (azbuka za telegraf) ili Levi Strauss (jeans), čija su kreativna rešenja imala dalekosežni uticaj na društvo, menjajući način življenja i pogled na svet. Suprotno ovim autorima, pristalice suprotne teorije, čiji je najugledniji predstavnik Lev Vygotsky, smatraju da kreativnost postoji ne samo tamo gde se stvaraju velika istorijska dela, nego svuda gde ljudska mašta kombinuje, menja i stvara nešto novo. „Mašta je transformaciona, kreativna aktivnost usmerena od konkretnog prema novom konkretnom (...) uz pomoć apstrakcije“. Vygotsky posmatra kreativnost, ne kao posebnu osobinu, niti kao genetski određenu stabilnu sposobnost ograničenu na posebne ljude, već kao rastuću, pozitivnu sposobnost svih zdravih funkcionalnih pojedinaca. Ako je kreativnost prisutna kod svih pojedinaca, u većoj ili manjoj meri, zašto onda najveći broj ljudi nikada ne osmisli neko i originalno kreativno rešenje koje će imati društveni uticaj barem na svoju bližu sredinu, ako ne i globalno, pitaju se zagovornici prve teorije. Upravo ova dilema zaslužuje empirijsko istraživanje da se utvrdi koje prepreke ograničavaju ispoljavanje urođene kreativnosti i u kojoj meri pojedinci različitog uzrasta, uz odgovarajuće metode, mogu probuditi svoju kreativnost i na delu pokazati rezultate svojih kreativnih sposobnosti.

Ključne reči: podsticaj, kreativnost, generisanje ideja, igra.

STIMULATION OF CREATIVE POTENTIALS

Zdravko Živković

Scientific Center for Creative Development Ideall, Novi Sad, Serbia

Literature often discusses the dilemma: whether creativity is a gift from gods who have only selected happy individuals or this happiness is universal, that is, all people are born as creative. As evidence, supporters of the first theory cited examples of successful individuals, such as Bill Gates (PC, Internet), Leonardo da Vinci (helicopter, parachute), Mozart (musical works), Morse (morse cod for telegraph) or Levi Strauss (jeans), whose creative solutions had a far-reaching impact on society, changing the way of life and the world perspective. Contrary to these authors, supporters of the opposite theory, whose most prominent representative is Lev Vygotsky, thinks that creativity exists not only where large historical works are created, but everywhere where human imagination combines, changes and creates something new. "The imagination is a transformational, creative activity directed from a specific to a new concrete (...) with the help of abstraction." Vygotsky considers creativity, not as a special feature, nor as a genetically determined stable ability limited to special people, but as a growing, positive ability of all healthy functional individuals. If creativity is present in all individuals, to a greater or lesser extent, why then most people never devise an original and creative solution that will have a social impact at least in their immediate surroundings, if not global, ask advocates of the first theory. It is precisely this dilemma that deserves an empirical research to determine which obstacles limit the manifestation of innate creativity and to what extent individuals of different ages, along with appropriate methods, can awaken their creativity and show the results of their creative abilities.

Key words: stimulation, creativity, generating ideas, game.

RAZVOJ DAROVITOSTI U VRTIĆU I ŠKOLI

Ranko Rajović¹, Iva Rajović²

¹Pedagoški fakultet Koper, Koper, Slovenija

²Centar za edukaciju NS EDU, Novi Sad, Srbija

Genetska osnova umnogome određuje odziv na okolinu, kao što i faktori sredine mogu da imaju izuzetan uticaj na nasleđene predispozicije. Iako se faktori okruženja i nasleđa prepliću, okruženje ima veoma značajnu ulogu u ranom razvoju jer od njega zavisi u kojoj meri će se ostvariti biološki potencijali deteta. Prve dve godine života su obeležene ubrzanim neuronskim procesima i sinaptogenezom, nakon čega dolazi do takozvane „plato faze” razvoja. Iako se veličina mozga između druge i pete godine ne menja dramatično, mijelinizacija i sinaptičko remodelovanje su posebno aktivni. Medicinske studije su pokazale da je metabolizam mozga u četvrtoj, tj. petoj godini života duplo brži nego kod odraslih, i ostaje visok sve do devete, tj. desete godine života. Jasno je da je rani razvoj postavlja osnovu za dalje funkcionisanje. Zbog mogućih posledica modernog stila života koje karakteriše nizak nivo fizičke aktivnosti, uloga predškolskih i školskih ustanova postaje sve značajnija, pogotovo ako se uzme u obzir da postoji jasna korelacija između motoričkog, kognitivnog i emocionalnog razvoja koja s godinama opada. Time, razvojem jedne oblasti direktno se utiče na ostale oblasti razvoja, što utiče na razvoj ukupnih potencijala deteta. Koncept „tri prstena” Jozefa Renculija iz 1978 se i dalje često koristi kako bi se okarakterisale osobine darovitih. Tri prstena predstavljaju interakciju između natprosečne sposobnosti, velike posvećenosti zadatku i visoke kreativnosti. Iako je posvećenost izraz intrinzične motivacije i time nije sklona velikom uticaju, natprosečne sposobnosti i kreativnost su faktori na koje je moguće uticati i u detinjstvu ih razvijati, koliko genetski potencijal dozvoljava. Divergentna produkcija i asocijativno razmišljanje, koje su značajne komponente kreativnosti, su važni elementi darovitosti i prema tome njihov razvoj bi trebalo da se postavi kao visoko prioritetan u svim obrazovnim institucijama. Istraživanje pokazuje da je divergentnu produkciju moguće povećati i u kratkom period uz implementacije odgovarajuće metode.

Ključne reči: darovitost, rana stimulacija, divergentna produkcija, asocijativno razmišljanje, kreativnost.

DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS IN KINDERGARTEN AND SCHOOL

Ranko Rajović¹, Iva Rajović²

¹Pedagoški fakultet Koper, Koper, Slovenija

²Centar za edukaciju NS EDU, Novi Sad, Srbija

Genetic basis vastly determines response to environment, as well as environmental factors can significantly impact the inherited predispositions. Although these factors of nature and nurture intertwine, environment plays a significant role in early development because it determines to which extent biological potential of a child will be realized. First two years of life are marked by rapid elaboration of neural processes and synaptogenesis, followed by a so-called 'plateau' phase of development. Although brain size between the ages of two and five does not change much, myelination and synaptic remodeling are particularly active during this so-called 'plateau' phase of development. Overall brain metabolism rises to twice that of adult levels by 4–5 years of age and remains high until 9–10 years of age. Unambiguously, early development sets the basis for further functioning. Because of potential consequences of a modern lifestyle characterized by a low level of physical activity, the role of preschool and school institutions is becoming increasingly important. Moreover, there is a clear correlation between motor, cognitive, and emotional development which is declining with age. Therefore, it is much easier for one domain of development to be affected through other two, thereby affecting the overall child development. Joseph Renzulli's three ring conception of giftedness from 1978 is still often used to characterize the nature of giftedness. Three rings represent interaction between above-average ability, task commitment, and creativity. Although task commitment cannot be greatly influenced as it depends on intrinsic motivation, above-average ability and creativity are factors which are prone to external influence and development in childhood. Divergent production and associative thinking, which are essential components of creativity, are important elements of giftedness and therefore their development ought to be set as a high priority in educational institutions. Research shows that by implementing a proper method, divergent production can be increased even for a short period of time.

Keywords: giftedness, early stimulation, divergent production, associative thinking, creativity.

DAROVITOST I INFORMACIONO-KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE

Andrea Debeljuh, Maja Ružić-Baf

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Hrvatska

U radu se daje prikaz teorija darovitosti i uporabe novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) u nižim razredima osnovne škole. Uporaba računala i ostalih elektroničkih uređaja prisutna je već kod djece u prvoj i drugoj godini života, gdje djeca svojim kažiprstom vrlo spretno prelaze po zaslonima mobilnih uređaja, prijenosnih računala, tableta i drugih uređaja, pretražujući za njih novo tehnologijsko područje po uzoru na model roditelja, a i šire okoline. S obzirom da se na početku susreta s novom tehnologijskom igračkom, akcije svode na pokušaje i pogreške i to većinom bez nadzora odraslih, zamjenjujući igre koje su namijenjene i prikladne njihovoj dobi i sveukupnom pravilnom rastu i razvoju, djeca više sati dnevno provode gledajući crtiće ili igrajući video igre. U mnogim se zemljama računala koriste u dječjim vrtićima i osnovnim školama, a pitanje koje često ostaje otvoreno među znanstvenicima različitog profila jeste: U koje svrhe, koliko često i u kojoj dobi djeca mogu početi s korištenjem računala i ostalih elektroničkih uređaja? Odgovor na pitanje jest: Kada pokaže interes za time. No, da li uistinu djeca pokazuju interes ili im je to na neki način nametnuto? Darovita djeca su vrlo znatiželjna i za njih svijet tehnologije otvara mnoga područja interesa i istraživanja. Pravilno usmjeravanje, neprimjetan nadzor (postavljanje roditeljske zaštite), unaprijed dogovorena pravila i prije svega poštivanje pravila često kod takve djece stvara ljutnju, frustraciju, često i agresivno ponašanje posebno ako je riječ o igranju video igara koje zahtijevaju savladavanje određenih nivoa, sakupljanje određenih nagrada, jer se često dogovorena pravila u vrlo kratkom vremenu ne poštuju, zaobilaze na načine da se djeca služe najrazličitijim dosjetkama i trikovima kako bi uspješno „ukrali” još koji sat igranja i savladali trenutni nivo igre. Dakle, granica između igranja video igara, pretraživanja određenih sadržaja na internetu koji su namijenjeni njihovoj dobi i interesu, često prelaze u moguću kasniju ovisnost i slabo razvijenu finu motoriku te moguće razvojne poremećaje koji se javljaju

prije polaska djeteta u osnovnu školu. Iako informatika nije obvezatan predmet u nižim razredima osnovne škole, a u mnogim razvijenim zemljama jest, postavlja se pitanje na koji se način i tko djecu upoznaju sa pravilima korištenja tehnologije? Da li su darovita djeca usmjerena na pravilan način ili jednostavno plutaju morem informacija bez smjera? U Hrvatskoj je 2015. godine evidentirano sedam tisuća darovite djece, a baza darovitih učenika ne postoji. U većini se osnovnih škola, posebice u nižim razredima osnovne škole i dalje ne provode programi (iako Pravilnik postoji) za darovitu djecu. Većina darovite djece u nižim razredima osnovne škole, iako prepoznata, ostaje na neki način zakinuta, te se rad s darovitom djecom vrlo često odvija tijekom produženog boravka nakon što završe s domaćim uradcima. U nižim razredima osnovne škole informatika i dalje nije obvezatan predmet, darovita djeca često ostaju neprepoznata, a moderne informacijske i komunikacijske tehnologije svakim danom nude sve više informacija i novina u svim područjima, posebno u industriji video igara.

Ključne riječi: IKT darovitost, video igre, dijete, odgoj i obrazovanje.

DEO II

IZLAGANJA PRIJAVLJENIH UČESNIKA

USMENA IZLAGANJA

DAROVITO DETE U DOMENU KOMPONOVANJA – STUDIJA SLUČAJA

Ana Kovačević

Doktorand, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd
Muzička škola „Davorin Jenko“, Beograd

Namera ovog istraživačkog rada jeste doprinos saznanjima u ređe ispitivanoj oblasti muzičke aktivnosti komponovanja i to na ranom uzrastu. Istraživanja na ovu temu još uvek manjkaju u odnosu na istraživanja drugih muzičkih aktivnosti. S druge strane, darovitost je kompleksan pojam, savremene teorije se slažu da postoje njeni različiti vidovi i da su genetske predispozicije neophodne isto koliko i sredinski uticaji za njen razvoj. Procesna identifikacija darovitosti koja nas interesuje je neophodna, s obzirom na to da darovitost u domenu komponovanja podrazumeva znanje, kao i određeni nivo sazajnog i intelektualnog razvoja. Sagledalismsluščajdarovitogučenikakrozprizmuteorijadarovitosti.

Cilj istraživanja je bolje razumevanje odnosa sredinskih i naslednih činilaca u razvoju darovitosti za komponovanje, uočavanje kognitivnih, socijalnih i emotivnih aspekata razvoja i eventualnih poteškoća koje su posledica izuzetnosti. Nameravali smo da u oblasti psihologije muzičke darovitosti ustanovimo kako specifična muzička obuka doprinosi razvoju talenta i uspešnosti.

Metodologija istraživanja je kvalitativna – studija slučaja. Ispitanik je dečak, uzrasta jedanaest godina. Metod istraživanja je intervju, sa elementima *follow up study* – longitudinalno praćenje i posmatranje razvoja deteta u domenu specifične darovitosti – komponovanja (period od dve godine). Pitanja u intervjuu su podeljena u četiri grupe, prema predmetu interesovanja – I Nasledni/sredinski činiooci, II Socijalni i emotivni život, motivacija, III Kognitivni procesi komponovanja, IV Razvoj muzičkih veština, uticaj obuke.

Nalazi istraživanja pokazuju da su na razvoj darovitosti podjednako uticali i genetika i sredina. Socijalni život darovitog mladog kompozitora

uglavnom je vezan za dešavanja oko muzike. Daroviti učenik ima snažne emocije i doživljaj „toka“ kada komponuje, što je karakteristično za darovitu decu. On komponuje po modelu *Bottom up* koji podrazumeva najpre osmišljavanje i razrađivanje elemenata, a strukturisanje kasnije. Pokazalo se da je nestandardna obuka u muzičkoj školi i podsticaj za komponovanje, kao i povećano angažovanje nastavnika doprinelo ovladavanju i primeni muzičko teorijskog znanja u novim kompozicijama, jačanju učenikovog self-koncepta, kao i očuvanju unutrašnje motivacije. Rezultati i nalazi istraživanja imaju jasne pedagoške implikacije, ukazuju na važnost podsticanja i podrške darovitosti, kao preduslova za realizaciju i razvoj kapaciteta i buduće ekspertnosti. Nalazi ukazuju i na poteškoće sa kojima se darovita deca susreću i potrebe za većom podrškom i boljim razumevanjem njihovih specifičnih potreba.

Ključne reči: darovitost, komponovanje, muzička uspešnost, motivacija

PSIHOLOŠKA SPECIFIČNOST RODITELJSTVA DAROVITE DECE

Vesna Dukanac¹, Branislava Popović-Ćitić², Vesna Đorđević³, Ivana Hranisavljević⁴, Draga Ocokoljić⁵

¹Institut za mentalno zdravlje Beograd

²Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerzitet u Beogradu

³Zdravstveni Centar Pirot

⁴Osnovna škola „J. Miodragović“ Beograd

⁵Ministarstvo prosvete Republike Srbije

Darovitost deteta može biti prepoznata od strane roditelja, učitelja, nastavnika, psihologa, pedagoga ili drugova iz odeljenja. Greške pri proceni darovitih su veoma česte. Najnovija istraživanja govore da prosvetni radnici prepoznaju darovitu decu sa samo 5% tačnosti. Mogućnost primene IOP 3 obrazovanja nailazi na velike otpore i teško se primenjuje. Roditelji se često boje da im deca budu različita ili „obeležena“, a po nekad, pretostavljaju da je jednostavno odgajati darovito dete. Niko ne objašnjava šta znači imati darovito dete. Zamke, koje postoje u svakom roditeljstvu, ovde su uvećavaju. Specifičnosti roditeljstva darovite dece mogu se razvrstati po sledećim kategorijama: opšte društvena; školska; materijalna; psihološka i druga. Predmet ovog rada je detaljno razmatranje psihološke specifičnosti ovakvog roditeljstva. Cilj rada je ispitati ličnost roditelja darovite dece i njihovo porodično funkcionisanje. Uzorak istraživanja se sastoji iz dve istraživačke grupe i jedne kontrolne grupe: I grupu istraživanja čine roditelji 30 adolescenta I razreda Matematičke gimnazije, drugu grupu roditelja čine roditelji 30 adolescenta I razreda srednjih muzičkih škola Beograda i kontrolnu grupu čine roditelji 30 adolescenta I razreda XIV beogradske gimnazije. U istraživanju su primenjeni upitnici za procenu ličnosti roditelja (Temperament and Character Inventory - Revised, TCI-R) i za procenu porodičnog funkcionisanja (Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale - FACES IV). Rezultati istraživanja biće komentarisani u radu sa preporukama psihoterapijskog savetodavnog rada sa roditeljima darovite dece adolescentnog uzrasta.

Ključne reči: darovitost, psihološka specifičnost roditeljstvo darovite dece

MODEL PREPOZNAVANJA, IDENTIFIKACIJE I DODATNE PODRŠKE DAROVITOJ DECI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Mirjana Nikolić, Marta Dedaj, Radoje Pavlović

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare - Sirmium, Sremska Mitrovica

Pravovremeno prepoznavanje darovitosti, identifikacija i opredeljivanje mera dodatne podrške počev od ranog uzrasta, predstavljaju značajne preuslove za razvoj darovitog potencijala. Rezultati istraživanja sprovedenih na uzorku vaspitača i roditelja na teritoriji Sremskog okruga pokazala su da darovita deca ne dobijaju adekvatnu dodatnu podršku u sistemu predškolskog obrazovanja. Vaspitači su procenili da nemaju dovoljno razvijene kompetencije za rad sa darovitima i preporučili različite oblike stručnog usavršavanja u cilju unapređivanja kompetencija. Predložen je i realizovan i zajednički projekat Visoke škole za vaspitače u Sremskoj Mitrovici i Predškolske ustanove „Pčelica“ sa karakteristikama akcionog istraživanja. Na osnovu rezultata navedenih istraživanja i jednogodišnje realizacije i evaluacije projekta kreiran je model prepoznavanja, identifikacije i dodatne podrške darovitoj deci u predškolskim ustanovama. Cilj rada je: 1) da prikaže model u kome prepoznavanje darovitih vrše vaspitači i roditelji, a identifikaciju, gde je potrebno, stručni saradnici - psiholozi i pedagozi i saradnici za oblast darovitosti, 2) da izvrši analizu pojedinih segmenata predloženog modela: kompetencija vaspitača za prepoznavanje i rad sa darovitom decom, poželjnih oblika dodatne podrške u radu sa darovitima na predškolskom uzrastu i uspostavljanja saradnje i umrežavanja svih raspoloživih resursa u okviru predškolske ustanove, lokalne zajednice i šire društvene sredine. Predloženi model pruža mogućnost analize potrebnih resursa za prepoznavanje i podršku darovitima u predškolskim ustanovama u kontekstu sistemske teorije, planiranje unapređivanja kompetencija svih relevantnih aktera u radu sa darovitima, i evaluaciju različitih oblika dodatne podrške. Primena modela zahteva uvažavanje konteksta učenja i podučavanja u određenoj

predškolskoj ustanovi, karakteristika lokalne zajednice, a pre svega individualnih karakteristika darovitih pojedinaca i specifičnosti domena darovitosti u kojima se one javljaju.

Ključne reči: rana darovitost, model podrške, predškolska ustanova, sistemska teorija

MOTORIČKO FUNKCIONISANJE DECE SA NATPROSEČNOM INTELIGENCIJOM

Snežana Nišević¹, Snežana Nikolić², Danijela Ilić Stošović²

¹Resursni centar „Znanje”, Osnovna škola „Boško Buha”, Beograd, Srbija

²Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Cilj istraživanja: Predmet istraživanja je motoričko funkcionisanje dece sa natprosečnim opštim sposobnostima sa ciljem da utvrdi zastupljenost razvojnog poremećaja koordinacije kod dece sa natprosečnom inteligencijom. U radu je analiziran kvalitet motoričkog funkcionisanja i prisustvo stručne podrške kod onih koji ispoljavaju razvojni poremećaj koordinacije. Diskutovana je potreba i značaj dodatne intervencije u oblasti motoričkog razvoja u kontekstu darovitosti.

Metod: Uzorak je činio 331 učenik oba pola uzrasta od 7.3 do 11 godina bez neuroloških deficita, psihijatrijskih oboljenja, somatskih ili senzornih oštećenja i intelektualnih deficita. Za potrebe procene opštih sposobnosti i intelektualnih kapaciteta korišćene su Ravenove progresivne matrice u boji, a za utvrđivanje razvojnog poremećaja koordinacije korišćen je Protokol za procenu motoričkog funkcionisanja.

Rezultati: Ispoljen poremećaj koordinacije ($SD < 2$) pronađen je kod jednog učenika sa natprosečnim opštim sposobnostima, a kod njih sedmero prisutni su elementi poremećaja ($SD < 1$). Znak diskoordinacije u domenu opšte motoričke spretnosti evidentiran je kod 15 učenika (13,2%), znak dispraksije kod sedam učenika (6,2%), znak nezrelosti somatosenzorne i senzomotorne organizacije kod 10 učenika (8,8%) i znak nezrelosti u domenu neuromaturacije kod 10 učenika (8,8%). U uzorku onih sa poremećajem koordinacije samo jedan učenik je uključen u program stručne podrške defektologa (razvojna rehabilitacija).

Zaključak: Obzirom na visoke intelektualne potencijale sa jedne strane i prisustvo deficita u motoričkom funkcionisanju sa druge, od izuzetnog značaja je uključivanje u programe podrške i intervencije u različitim

oblastima, a u cilju maksimalnog ostvarivanja potencijala, ublažavanja i/ili prevazilaženj ateškoća i sprečavanja sekundarnih smetnji.

Ključne reči: natprosečna inteligencija, razvojni poremećaj koordinacije, darovitost, razvojna rehabilitacija.

MOTOR FUNCTIONING IN ABOVEAVERAGE INTELLIGENCE CHILDREN

Snežana Nišević¹, Snežana Nikolić², Danijela Ilić Stošović²

¹Resource center "Knowledge", Primary special school "Boško Buha", Belgrade, Serbia

²Faculty of Special Education and Rehabilitation, University of Belgrade, Serbia

Research goal: The subject of this research is motor functioning in children with above-average general abilities in the aim to establish prevalence of developmental coordination disorders. The paper analyzes the quality of motor functioning and the presence of professional support. The need and importance of additional intervention in the field of motor development is discussed in the context of giftedness is discussed.

Method: The sample consisted of 331 pupils of both sexes aged 7.3 to 11 years with no neurological deficit, psychiatric disorders, somatic or sensory impairments and intellectual deficits. It was used Raven's Colored Progressive Matrices for assessment of general abilities and intellectual capacity and Protocol of motor functioning to establish developmental coordination disorder.

Results: Manifested coordination disorder ($SD < 2$) was found in one student. Seven students manifested elements of disorder ($SD < 1$). The

sign of dyscoordination in general motor skills was recorded in 15 students (13.2%) and a sign of dyspraxia in seven (6.2%) and a sign of immaturity of the somatosensory and sensory-motor organization in 10 (8.8%) and a sign of immaturity in neuromaturation domain in 10 students (8.8%). Only one student with coordination disorder was supported by defectologist (developmental rehabilitation).

Conclusion: Considering the high intellectual potentials on the one hand and the presence of deficits in motor functioning on the other there is great importance of including to the intervention programs in the various areas and supporting motor development in order to achieving the maximum potential, mitigate and/or alleviating the difficulties and prevent the secondary disorders.

Key words: above-average intelligence, developmental coordination disorder, giftedness, developmental rehabilitation.

BAZIČNA PRIPREMA DAROVITIH OSOBA

Predrag Đukić

Nacionalni centar za talente, Mensa Srbije

Brojna istraživanja ukazuju na poražavajuću činjenicu da većina darovitih ne postiže očekivani uspeh. Nasuprot ustaljenom mišljenju da su u prednosti nad ostalima, više od polovine darovitih koji su identifikovani ne prolazi dobro u školi, a oko 85% darovitih nikada ne postigne rezultate koji bi odgovarali njihovim urođenim sposobnostima. Iz ovih razloga oni propuštaju radost življenja, a društvo ostaje uskraćeno za njihov doprinos čiji je značaj neprocenjiv.

Često se previđa da je pritisak da se uspe koji daroviti osećaju značajno veći nego kod ostalih, da društvo podređeno prosečnima za njih nije komforna sredina, kao i da su zbog svoje izražene radoznalosti i socijalne neadaptiranosti oni skloniji iskušenjima. Sa njima se najčešće radi isključivo na prenosu naučnih znanja dok se njihove psihološke potrebe, koje su osnov ličnog razvoja, najvećim delom zanemaruju.

Osnovni cilj rada je bio da se darovitima pomogne da spremno i rado krenu putem istraživanja sopstvenih granica. U prvom delu rada je sprovedena identifikacija uticajnih faktora koji ometaju visokointeligentne i kreativne osobe da postignu motivaciju i produktivnost koje odlikuju darovite. U drugom delu su izdvojeni najuticajniji opstruktori i obrazloženi praktični načini njihovog prevazilaženja.

Osnovni rezultati ovakvog pristupa su emocionalno uravnoteženje mladih ljudi i podsticanje izgradnje pozitivnog stava prema izazovima, što vodi ka razvoju mentalnog sklopa neophodnog za visoka postignuća.

Ključne reči: daroviti, priprema, motivacija.

MOTIVACIONI I KOGNITIVNI FAKTORI KOJI DOPRINOSU AKADEMSKOM POSTIGNUĆU DECE

Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković,
Marija Zotović & Marina Oros
Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za psihologiju

Pitanje akademskog postignuća i faktora koji doprinose njegovom uspešnom realizovanju je značajno za pedagoške radnike i praktičare unutar školskog sistema, samim tim izaziva već dugi niz godina interesovanje istraživača. Faktori koji doprinose akademskom postignuću variraju od situacionih, preko psihosocijalnih do genetskih. Međutim, ljudsko ponašanje je determinisano njegovom motivacijom, razlogom zašto nešto radi, što u prvi plan stavlja upravo motivacione faktore kao značajne za razumevanje učenja kod dece. Motivacija kao pokretačka snaga može voditi ka samoregulisanom ili nisko samoregulisanom ponašanju koje vodi ka ili od nekog cilja. Pored motivacije, za uspeh u školi se kao značajan pokazao i kognitivni kapacitet deteta. Iako on predstavlja pre svega potencijal, koji ne mora biti ostvaren on predstavlja osnovu na kojoj se znanje i veštine deteta mogu nadograđivati ukoliko je dete motivisano za to. Kognitivni stadijum na kojem se dete nalazi uveliko utiče na njegovo razumevanje samih zadataka, kao i na proces pronalaženja odgovora. Upravo zbog praktičnog značaja razumevanja faktora koji doprinose akademskom postignuću u radu sa decom, ovo istraživanje se bavi ispitivanjem prediktorske uloge motivacije i nivoa kognitivnog razvoja u akademskom postignuću dece petog razreda osnovne škole. Uzorak istraživanja se sastojao od 26 dečaka i 20 devojčica, prosečnog uzrasta od 11 godina iz Šapca. Tokom časa, oni su popunjavali Upitnik akademske samoregulacije (*Academic Self-Regulation Questionnaire, SRQ-A*; Ryan & Connell, 1989) koji meri unutrašnju, spoljašnju, introjektovanu i identifikovanu motivaciju za obavljanje školskih zadataka i BLOT test logičkih operacija (*BLOT – Bond's logical operations test*, Bond, 1976) koji služi za utvrđivanje da li dete koristi logiku na konkretnom ili formalnom nivou. Akademsko postignuće je definisano preko uspeha na kraju godine. Rezultati regresione analize pokazuju da je ovakav prediktorski set, gde su četiri vrste motivacije

i skor na BLOT testu prediktorske varijable, a uspeh na kraju školske godine kriterijum varijabla, statistički značajan ($F(5,44)=6.70$, $p<.01$) i da objašnjava 46.2% varijanse. Kao značajni individualni prediktori izdvojili su se spoljašnja motivacija ($\beta=-.421$, $p<.05$) i skor na BLOT testu ($\beta=.468$, $p<.01$). Deca koja imaju nisku spoljašnju motivaciju i postižu visoke skorove na BLOT testu koji ukazuje na upotrebu logičkog mišljenja na formalnom nivou imaće bolje akademsko postignuće. Dobijeni rezultati ukazuju na to da ukoliko deca nisu spoljašnje motivisana za izvršavanje školskih zadataka ona ih neće izvršavati za nagrade, ocene i pohvale, što su kratkotrajni ciljevi, već zarad osećaja kompetencije i dostizanja znanja. Rešavanje zadataka na formalnom nivou podrazumeva upotrebu hipotetičko-deduktivnog mišljenja, razumevanje metafora i kompleksnijih zadataka, što svakako doprinosi boljem akademskom postignuću. Buduća istraživanja bi trebala da se bave motivacijom za učenje, ali u odnosu na uzrast i pol, kako bi se kreirali planovi rada za svaki uzrast posebno u cilju pospešenja motivacije za učenje radi postizanja boljeg akademskog postignuća, sa osvrtom na kognitivni potencijal dece.

Ključne reči: akademsko postignuće, motivacija za učenje, BLOT test, formalni nivo, konkretni nivo, osnovnoškolski uzrast.

ZAMKE PSIHOLOŠKOG RAZVOJA DAROVITE DECE

Vesna Dukanac¹, Branislava Popović-Čitić², Jelena
Radosavljev Kirćanski¹,
Vesna Đorđević³, Ivana Hranisavljević⁴

¹Institut za mentalno zdravlje Beograd

²Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu

³Zdravstveni Centar Pirot

⁴Osnovna škola „J.Miodragović“ Beograd

Iako se inteligencija, značajno veća od proseka, naziva darovitošću, pravo značenje ovog pojma mnogo je šire. Visoka inteligencija ne mora biti preduslov darovitosti, što se jasno pokazuje kod osoba koje imaju prosečnu inteligenciju, a izuzetno su muzički, likovno ili sportski daroviti. Darovitost se može definisati kao visoko razvijena sposobnost, bilo opšta ili specifična koja omogućava natprosečna postignuća u određenom području. Iako se veruje da talenat uvek nađe način da se izbori za sebe, mnoga darovita deca ostaju neprepoznata, ili zarobljena u nekoj od zamki psihološkog razvoja koji se odvija „pod teretom darovitosti“. „Teret darovitosti“ može doneti emocionalne probleme, psihološku ranjivost, osećaj neuklopljenosti u vršnjačku grupu, nedostatak socijalnih veština, razvijanje straha od odbačenosti, osećaja krivice i nesigurnosti u vezi prava na svoju nadarenost. Pored svega navedenog, stvara se mogućnost razvoja grandioznosti, čime autentična kreativnost može biti blokirana. Da li će se nešto od navedenog razviti i šta, u velikoj meri zavisi od bazične organizacije ličnosti darovitog deteta i okruženja u kome odrasta.

Cilj rada je ustanoviti odlike ličnosti dve grupe darovite dece različitog kvaliteta darovitosti. Uzorak istraživanja se sastoji od dve istraživačke grupe i jedne kontrolne grupe: prvu grupu istraživanja čini 30 adolescenata oba pola, učenika I razreda Matematičke gimnazije, drugu grupu istraživanja čine 30 adolescenata oba pola učenika I godine srednjih muzičkih škola u Beogradu i kontrolnu grupu čine 30 adolescenata oba pola I razreda XIV beogradske gimnazije. U istraživanju je primenjen

upitnik za procenu ličnosti adolescenata (Belgrade Adolescent Personality Inventory - BAPI). Rezultati istraživanja biće komentarisani u radu, kao i preporuke za individualni i grupni rad u smislu psihološke podrške daljem razvoju darovitog deteta adolescentnog uzrasta.

Ključne reči: darovitost, psihološki problemi nadarene dece.

ZABLUDE UČITELJA O KARAKTERISTIKAMA DAROVITIH UČENIKA

Jasna Adamov, Stanislava Olić

Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija

U kurikulumima studijskih programa za obrazovanje nastavnika razredne nastave su slabo ili nimalo zastupljeni sadržaji koji se odnose na obrazovanje darovitih. Kako učitelji, pored roditelja, prvi imaju priliku da posmatraju rad i ponašanje svojih učenika u različitim nastavnim i društvenim situacijama, njihova uloga je veoma važna u ranoj identifikaciji darovitih. U ovom radu ispitana su uverenja nastavnika razredne nastave o karakteristikama darovitih učenika u njihovim odeljenjima kako bi se došlo do zaključka o znanju učitelja o fenomenu darovitosti i o njihovim kriterijumima za procenu darovitosti. U istraživanju je učestvovalo 69 učitelja zaposlenih u školama na teritoriji Novog Sada, a kao instrument korišćen je upitnik sa 21 tvrdnjom koje su se odnosile na poimanje darovitosti uopšte, na kognitivne i socioafektivne osobine darovitih i na školovanje darovitih i njihov školski uspeh. Neke od tvrdnji su bile istinite, a druge su bile zablude, a sa njima su učitelji izražavali svoje slaganje na Likertovoj skali. Srednja uspešnost učitelja u identifikovanju istina i zabluda o darovitim učenicima bila je 38-55% na različitim supskalama. S obzirom da učitelj ima višestruku ulogu u radu s darovitim učenicima – treba da stvori atmosferu pogodnu za razvoj darovitosti, da izađe u susret intelektualnim i emocionalnim potrebama darovitih i da ih obrazuje u određenoj nastavnoj disciplini – znanje koje su pokazali ispitanici je nedovoljno za ispunjavanje potreba darovitih učenika. Ovi rezultati ukazuju na potrebu profesionalne edukacije učitelja o identifikovanju i školovanju darovitih učenika u redovnim odeljenjima.

Ključne reči: učitelji, darovitost, identifikacija, zablude

TEACHERS' MISCONCEPTIONS ABOUT CHARACTERISTICS OF GIFTED STUDENTS

Jasna Adamov, Stanislava Olič

School of Sciences and Mathematics, University of Novi Sad, Serbia

Curricula of study programs for education of teachers for lower elementary grades contain few or none of the contents related to the work with gifted students. Since these teachers, along with the parents, are the first to have the opportunity to observe efforts and behaviour of their students in different educational and social situations, their role is crucial in the early identification of the gifted. The research described in this paper was conducted with an aim to survey opinions of teachers on characteristics of gifted students in their classrooms and to establish the extent of their knowledge on the phenomenon of giftedness and their criteria for assessment of giftedness in their students. The research sample comprised 69 teachers from the elementary schools on the Novi Sad territory. Applied instrument was a questionnaire constructed specially for this purpose, which consisted of 21 statements related to understanding of giftedness in general, to cognitive and socio-affective characteristics of the gifted, and to the schooling of the gifted and their academic success. Some of the statements were true, while others were misconceptions about giftedness. Teachers were asked to assess the level of their agreement with these statements on the Likert-type scale. Average success of teachers in identifying truths and misconceptions about gifted students was in the interval 38-55% on different subscales. Keeping in mind that teacher plays multiple roles in working with the gifted – he has to create the atmosphere suitable for the development of giftedness, to meet intellectual and emotional needs of the gifted and to educate them in a certain discipline – knowledge that teachers have shown within this research is insufficient. These results indicate the need for the professional education of teachers on identification and education of the gifted students in regular classes.

Key words: teachers, giftedness, identification, misconceptions.

DA LI BAVLJENJE SPORTOM MOŽE POSPEŠITI MOTIVACIJU ZA UČENJE?

Jovana Trbojević, Aleksandar Mratinković,
Marija Zotović & Marina Oros
Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za psihologiju

Bavljenje sportom se često karakteriše kao stimulativna aktivnost koja doprinosi psihofizičkom zdravlju individue od najranijeg do poznog uzrasta. Zbog utvrđenih benefita fizičke aktivnosti na život individue, sve veći broj istraživača se bavi upravo ispitivanjem relacija sporta i psihosocijalnih determinanti. Ranija istaživanja su pokazala da bavljenje sportom doprinosi boljem akademskom postignuću kod dece, kao i da dovodi do smanjenog broja problema u ponašanju. Sport kao socijalna sredina, ima svoja pravila i sistem vrednosti koji doprinose razvoju ličnosti individue, ali i razvoju motivacije i stavova prema obavezama. Motivacija za učenje predstavlja značajan faktor u akademskom postignuću. Ona se može definisati kao dvodimenzionalni ili višedimenzionalni konstrukt. S obzirom na značajnu ulogu sporta u razvoju individue, ovo istraživanje se bavi ispitivanjem razlika u motivaciji za učenje dece koja se bave i koja se ne bave sportom. Uzorak se sastojao od dva odeljenja petog razreda osnovne škole u Šapcu, 46 učenika (26 dečaka i 20 devojčica), podeljenog u dve grupe, grupu dece koja se bavi sportom (27) i grupu dece koja se ne bave sportom (19). Tokom časa, oni su popunjavali sociodemografski upitnik i Upitnik akademske samoregulacije (*Academic Self-Regulation Questionnaire, SRQ-A*; Ryan & Connell, 1989) koji meri unutrašnju, spoljašnju, introjektovanu i identifikovanu motivaciju za obavljanje školskih zadataka. Rezultati jednosmerne analize varijanse pokazuju da postoji statistički značajna razlika u motivaciji za učenje između dve grupe u spoljašnjoj motivaciji ($F(1,44)=4.10, p<.05$) i introjektovanoj motivaciji ($F(1,44)=5.57, p<.05$). Deca koja se bave sportom postižu više skorove na spoljašnjoj i introjektovanoj motivaciji u odnosu na decu koja se ne bave sportom. Ranija istraživanja su se u većoj meri bavila efektima sporta na samo akademsko postignuće učenika, a ne motivacijom za učenje. Rezultati ovog istraživanja pokazuju koja ponašanja i motivi se kriju iza akademskog postignuća dece koja se bave sportom. Deca koja se bave

sportom u petom razredu, koji je prelazni razred iz sistema učitelja u sistem nastavnika i višestrukog sistema pravila, imaju tendenciju da uče kako bi ispoštovala pravila i izbegla osećanje krivice i anksioznosti, s ciljem da održe pozitivnu sliku o sebi i dobiju pohvalu. Neophodna su dodatna istraživanja o efektima sporta na motivaciju za učenje, kako u vidu utvrđivanja uzrasnih razlika, tako i u vidu intenziteta bavljenja i vrste sporta uz dodatne psihosocijalne faktore koji utiču na relaciju sporta i motivacije za učenje. Teorijske i praktične implikacije biće razmatrane dalje u radu.

Ključne reči: motivacija za učenje, bavljenje sportom, osnovnoškolski uzrast, akademsko postignuće

RAD SA NADARENOM DECOM NA ČASOVIMA LIKOVNE KULTURE I VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

Jovan Jovanović¹, Marina Injac²

¹OŠ „Stevan Sinđelić” - Beograd, Republika Srbija

²OŠ „Duško Radović” - Beograd, Republika Srbija

Najveća pažnja u usavršavanju celokupnog obrazovnog sistema treba da bude posvećena potrebi društva za formiranjem kreativne, aktivne ličnosti sposobne da se izrazi u nestandardnim okolnostima i da fleksibilno i samostalno koristi stečena znanja u različitim životnim situacijama. Danas se školama postavljaju visoki zahtevi i društva i roditelja. A šta za društvo i roditelje predstavlja „dobra škola”? To je pre svega škola koja pruža moderno obrazovanje, u kojoj predaju visokostručni nastavnici svih predmeta, koja ima svoju tradiciju - postiže permanentne, zavidne rezultate u različitim oblastima. U „dobroj školi” se poštuje ličnost deteta i bave se njim ne samo na časovima već i na vannastavnim aktivnostima, otkrivajući njegove potencijalne sposobnosti. Život od škole zahteva učenika spremnog za učenje, sposobnog da se prilagodi različitim zahtevima i uslovima, komunikativnog i kompetentnog. Identifikacija u ranoj fazi njegove nadarenosti je kvalitet koji određuje mogućnost postizanja visokih rezultata u jednoj ili više delatnosti.

Cilj: Definisanje različitih oblasti, formi i metoda likovne delatnosti važnih za razvoj dečje nadarenosti. Nadareno dete, to je dete koje se izdvaja sjajnim, očiglednim, izvanrednim dostignućima (ili ima unutrašnje potencijale za takva dostignuća). Zapravo, baš zato je veoma značajno u početnoj fazi obuke odrediti ciljeve i glavne zadatke u radu sa nadarenom decom na časovima likovne kulture i vannastavnim aktivnostima. Identifikacija nadarene dece vrši se od prvog dana na osnovu posmatranja praktične realizacije ciljeva i zadataka. Razvoj talentovanog i nadarenog deteta zahteva poseban pristup i zato kada otkrijemo takvo dete potrebno je sa njim započeti individualni rad (IOP3) koji će se produžiti u toku sve četiri godine obuke. Zadaci treba da su individualizovani sa preovladavanjem zahteva sa višim nivoom složenosti, kako bi učenik najbolje pokazao svoje sposobnosti. Jedan

od najefikasnijih oblika rada na identifikaciji, razvoju i podršci nadarene dece je učešće na različitim takmičenjima, izložbama, konkursima i festivalima dečjeg stvaralaštva, jer omogućava učenicima da pokažu svoje sposobnosti. Naši učenici su redovni učesnici (i pobjednici) opštinskih i gradskih konkursa, takmičenja, festivala, u svim oblicima koji promovišu dečju kreativnost, talenat i nadarenost iz različitih oblasti likovne kulture (crteži, stripovi, kostimi, maske, pozorišne predstave, dečji film,..). U radu koristimo takve obrazovne tehnologije koje zahtevaju stručan pristup učenju projektnom metodom. Suština se sastoji u tome da učenik u procesu rada na projektu uči da postavi cilj, istražuje načine da ga ostvari, da korišćenjem mogućnosti slobodnog izbora maksimalno iskoristi svoje sposobnosti. Primeri takvih formi su lekcije o pozorištu senki (ili pozorištu lutaka): predlažemo učenicima temu, definišemo cilj, a deca sama biraju način realizacije cilja i zadataka, zatim vrše analizu predstojećih aktivnosti, diskutuju o vrsti materijala čije osobine bi najbolje odgovarale kreiranju scene i likova, tehnologiji izrad i mogućnostima dekoracije. Dalje se aktivnosti sprovode u slobodno vreme (učenici sakupljaju neophodne informacije, konsultuju se, razrađuju strategije) i na vannastavnim aktivnostima-sekcijama (likovnoj, primenjenih umetnosti, dramskoj, literarnoj, novinarskoj,..), gde se ceo projekat uobličava korelacijom različitih nastavnih oblasti i dobija dimenzije multidisciplinarnosti.

Ključne reči: nadareni, likovna kultura, vannastavne aktivnosti, korelacija

ISPITIVANJE POKAZATELJA DAROVITOSTI ZA HEMIJU – STUDIJA SLUČAJA

Dejan Jović¹ i Jasna Adamov²

¹Hemijski fakultet, Univerzitet u Beogradu

²Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

U ovom radu ispitani su pokazatelji darovitosti za hemiju kod učenice M.Đ. (15 god.), koju su kao izuzetnu i mnogo napredniju od drugih nominovali njen nastavnik hemije i razredni starešina, inače nastavnik matematike. Učenica M.Đ. upravo je sa odličnim uspehom (5,00) završila osmi razred jedne osnovne škole u Šapcu i postigla izvanredne rezultate na Republičkom takmičenju iz hemije, gde je osvojila drugo mesto u konkurenciji 67 učenika. Cilj ovog istraživanja bio je pozitivna identifikacija M.Đ. kao učenice darovite za hemiju. Na M.Đ. je primenjena baterija subjektivnih i objektivnih instrumenata za identifikaciju darovitih. Od subjektivnih testova korišćeni su: roditeljska ocena (instrument po Sajleru), nastavnička ocena (prema Merik i Target), test za vršnjačku ocenu i test za samoocenjivanje koje su konstruisali autori ovog rada. Od objektivnih instrumenata, M.Đ. je testirana testom inteligencije po Veksleru, kao i testom sposobnosti za rešavanje problemskih zadataka u hemiji izrađenog po tipu testa za viši uzrasni nivo. Kako su za uspešno bavljenje hemijom neophodne razvijene pre svega matematičko-logičke, vizuelno-spacijalne i motoričke veštine, kod M.Đ. je ispitana manuelna spretnost pomoću specijalno izrađene aparature. Pokazano je da M.Đ. ima visok koeficijent inteligencije (IQ = 131), ali subjektivni testovi su dali lošije rezultate. Roditeljska ocena iznosila je u proseku 7,61 na skali do 10, gde je naslabiju ocenu dobila za kreativnost i sposobnost da probleme rešava na maštovit način, što je jedna od osnovnih karakteristika darovitih. Nastavnička ocena je pokazala da M.Đ. zadovoljava kriterijume koji ukazuju na darovitost. Ocena vršnjaka nije ukazivala na darovitost M.Đ. jer su je vršnjaci okarakterisali kao vredno i ambiciozno dete, kao „štrebera” koji sve svoje obaveze završava na vreme i uči napamet. Sama M.Đ. je na skali 0-4 visoko ocenila svoje matematičko-logičke (3,75), verbalno-tekstualne (3,63), prostorno-vizuelne (3,63), ali ne i motoričke sposobnosti (2,43). Međutim, test iz hemije, kojima su ocenjivane nabrojane sposobnosti, pokazao je da

u zadacima koji mere prostorno-vizuelne sposobnosti u hemiji M.Đ. nije postigla zadovoljavajuće rezultate, dok je u matematičko-logičkim zadacima bila mnogo bolja. Ukupan skor na testu iz hemije iznosio je 6,6 od maksimalnih 10 bodova. Praktični test motoričkih sposobnosti bio je u korelaciji sa njenom samopercepcijom, koja je pokazala da su joj motoričke sposobnosti slabije razvijene od ostalih. Na osnovu ovih rezultata, koji nisu jednoznačni i jasni, ipak se može zaključiti da M.Đ. pokazuje neke karakteristike darovitog deteta, ali da one nisu dovoljne da bismo M.Đ., uprkos mišljenju njenog razrednog starešine i nastavnika hemije i postignutim rezultatima na takmičenjima, identifikovali kao učenika darovitog za hemiju.

Gljučne reči: darovitost, hemija, identifikacija, subjektivni i objektivni instrumenti.

THE EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY OF TEACHER NOMINATION IN THE IDENTIFICATION OF GIFTED STUDENTS

Elena Achkovska Leshkovska

Institute of Psychology, Faculty of Philosophy, Ss. Cyril and Methodius University-Skopje, Macedonia

The classroom teachers' reliability at identifying gifted students has been the topic of much debate throughout the years. The purpose of this study was to examine whether the nomination of gifted students by teachers is compatible with the test-based identification within the three psychometric criteria: 1. high intelligence; 2. high creativity and 3. a combination of high abilities, creativity and motivation (multidimensional criterion). According to prior studies results, it was expected teachers not to recognize all test-based gifted students within a given sample. The participants in the study were 143 middle school students and 176 high school students from several schools in Republic of Macedonia, as well as 115 teachers who deliver instruction to these students (54 middle school and 61 high school teachers). The teachers were asked to nominate students who, according to them, were gifted and to fill out a questionnaire that reflects their implicit concept of giftedness. Ten psychological tests that measure general intelligence, special abilities, creativity, achievement motive and self-esteem were administered to the sample of students for the test-based identification. The students who scored on or above 95th percentile on the intelligence test were considered gifted by the first psychometric criterion, and those who scored on or above the 95th percentile on the creativity test were considered gifted by the second criterion. According to the third, multidimensional criterion, the students who achieved a score above $M + 1SD$ on each of the tests (ability, creativity and achievement motive) were identified as gifted. The teachers ratings were compared with each of the three psychometric criteria and the effectiveness and efficiency indexes were calculated. The results showed that teachers nominated as gifted almost half of the sample students (42.66% middle school and 46%, 02% high school), while according to psychometric criteria only 5% to 6% were selected as gifted. The highest compatibility was found between

teacher nomination and multidimensional criterion. Teachers' judgments were 100% effective, meaning that they identified all students as being gifted according to psychometric test criteria at both educational levels. On the contrary, the efficiency was quite low and, depending on the psychometric criterion, the efficiency indexes ranged from 4.92% to 14.75%. It was concluded that teachers were not rational and nominated many students that were not really gifted. It was recommended to enable teachers to develop skills for recognizing gifted and talented through in-service education.

Keywords: gifted students, identification, teacher nomination, efficiency, effectiveness.

WHAT I HAVE LEARNED - A GRATEFUL TEACHER TALKS ABOUT WHAT HER GIFTED PUPILS HAVE TAUGHT HER -

Charlotte Hoyng

Eureka Education, Zoetermeer, the Netherlands

Many years of research and study have gone into our understanding the gifted child and what that child needs to achieve academic excellence. Turning that research into actual learning materials and classroom attitudes has proven to be quite a challenge. A few key tricks of the trade are: Don't try to manipulate the child into doing something, but explain why you are giving him the exercise.

Involve as many people as possible in the special approach you have planned for these kids.
Make good use of the peer-group.

If you respect the children enough to present your learning materials in an appropriate way, they will appreciate it and work with you.

Key words: respect, mutual learning, humor, trust

IMPROVING THE ATTITUDE OF SOCIETY TOWARDS THE GIFTED AND STRENGTHENING PROFESSIONALS TO WORK WITH GIFTED YOUNGSTERS; EXAMPLES OF PROGRESS AND EXPERIENCES FROM A SWEDISH PERSPECTIVE

Sten Collander
Mensa Sweden

While still a long way left to go, the last couple of years has in Sweden brought considerable progress improving the attitude towards and knowledge about gifted youngsters and their special needs; both in Sweden nationally and locally, in schools and boards of education.

In this presentation the work being done by the Gifted Children Program (GCP) of Mensa Sweden for improving the societal attitude towards and knowledge about gifted youngsters is outlined; how the GCP-organization is organized and works with a very limited budget, lessons learned and improvements made by mistakes done and successes accomplished.

Findings, conclusions and recommendations include the value - or indeed the necessity - of having clear goals and a strategy to reach them; of leadership and motivation in a small organization; of crowd sourcing and crowd funding, and of finding new ways of making a positive impact in schools and for parents and families of gifted youngsters in different media, both traditional and social media.

Findings and conclusions will also cover some possible pitfalls of working entirely with unpaid volunteers; recommendations to avoid these – and other – pitfalls will also be discussed to keep the organization alive, growing and continually making an impact on society on both a national and grass root level.

Keywords: step-by-step improvement, keypersons, sustainable organizations

STIMULATING PROGRAMS FOR THE GIFTED

Danae Deligeorges
Hellenic Mensa

Gifted children differ not only from the other children who are part of the typical population but also among each other. This fact along with the existent *stereotypes* about what a gifted child acts like makes it both challenging to identify them and necessary to create a program which will help them built, maintain, enrich and extend their critical thinking skills as well as achieve a healthy *social* and *emotional* development.

Some of the *common characteristics* of gifted children can be spotted by parents and educators, often at an early stage, which leads them seeking for professional evaluation. The characteristics which are usually being noticed are, but not limited to: unusually broad vocabulary, intense curiosity, endless questions, emotional tension and intensity in their actions. The latter is what usually confuses a gifted child's immediate environment into often believing not only that a child is not gifted but in most cases that there is a serious problem or "something wrong" with the child. Therefore, the Training Program for Gifted Children designed by Danae Deligeorge and offered by the Hellenic Mensa takes a spherical approach to their education providing them the opportunity to learn through exploring their environment and reinforcing their motives for learning and personal development, always by supporting their unique social and emotional needs along the way.

Key words: gifted children, characteristics, environment, training program.

DAROVITI UČENICI U OSNOVNOJ ŠKOLI: PROJEKT „DJECA I ZNANOST – KAKO FUNKCIONIRA SVIJET”

Jelena Portner Pavićević

I. osnovna škola Varaždin, Hrvatska

Cilj ovog predavanja je predstaviti rad s darovitim učenicima osnovnoškolskog uzrasta kroz projekt „Djeca i znanost – Kako funkcionira svijet”. U I. osnovnoj školi Varaždin već dugi niz godina radi se kontinuirano na prepoznavanju i identifikaciji darovitih učenika iz područja opće intelektualne darovitosti. Posebno se vodi briga o tim učenicima te im se nude dodatne aktivnosti. Sudjelovali su u nizu radionica, e-twinning projektu, a posebna pažnja usmjerena je na primjeni moderne tehnologije u radu sa njima.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta raspisalo je natječaj *Projekti u okviru izvannastavnih aktivnosti osnovnih i srednjih škola u području rada s darovitim učenicima u šk. godini 2015./16.* Kao logični slijed rada s darovitima, škola je prijavila projekt „Djeca i znanost – Kako funkcionira svijet” koji je odobren i financiran. Cilj projekta je bio omogućiti darovitim učenicima dodatne izvannastavne aktivnosti kojima bi se utjecalo na njihove sposobnosti znanstvenog mišljenja i razumijevanja svijeta i sebe na temelju znanstvenih spoznaja uz korištenje moderne tehnologije.

Projekt je bio namjenjen prvenstveno učenicima 1.-5. razreda, a stariji daroviti učenici imali su ulogu učenika mentora. Na nivou škole formiran je projektni tim (psiholog, učiteljica fizike, dvije učiteljice razredne nastave) koji je aktivno radio na osmišljavanju i provedbi projekta. Proveden je opsežni postupak identifikacije darovitih učenika. Od 274 testirana učenika identificirano je 19 darovitih. Sveukupno u školi je 4,88% darovitih.

Kao sljedeća faza u projektu darovitima je ponuđeno 10 radionica iz područja fizike, biologije i psihologije. Dvije od ovih radionica bilo je predstavljeno i na Festivalu znanosti u Varaždinu od 18.3. do 23.4. 2016. godine. Projekt je evaluiran na više razina od strane svih sudionika:

učenika, roditelja, učiteljskog vijeća te projektnog tima. Procijenjen je kao vrlo uspješan, a učenici su izrazili želju za daljnjim sudjelovanjem u ovakvim aktivnostima.

Buduće aktivnosti usmjerene su daljnjem timskom radu, ranoj identifikaciji darovitosti, mogućoj akceleraciji kao vidu podrške darovitim učenicima, ali i osmišljavanju novih projekata. Projekt kao oblik rada pokazao se kao izvrstan način obogaćivanja školskih aktivnosti za darovite učenike zbog jasnog vremenskog određenja, financiranja, postavljenih ciljeva i planiranih aktivnosti do završnog rezultata.

Ključne riječi: daroviti učenici, projekt, projektni tim, identifikacija darovitosti, radionice

KOGNITIVNO-BIHEJVIOURALNA TERAPIJA I HEMA TERAPIJA KAO DODATNA PODRŠKA DAROVITIM OSOBAMA

Tijana Mirović^{1,2}, Daniel Mešković^{3,2}, Blanka Bogunović¹

¹Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu

²Psihološko savetovalište Mozaik

³Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidunum

Cilj ovog preglednog saopštenja je prikazivanje i diskutovanje mogućnosti za primenu delova Kognitivno-bihejvioralne psihoterapije i Shema terapije kako u istraživanjima darovitih, tako i u praktičnom radu sa darovitim osobama.

U prvom delu rada prikazaćemo nalaze dva istraživanja u kojim su autori i saradnici upoređivali studente muzičkih fakulteta sa studentima ostalih fakulteta korišćenjem testova iz domena kliničke psihologije i psihoterapije. Ideja za primenu kliničkih testova na ovoj populaciji proistekla je iz potrebe da se ponovo ispita široko zastupljena teza da su muzičari osetljiviji i anksiozniji od nemuzičara. Pored toga, postojala je i potreba da se ta osetljivost bliže odredi, kako bi se na nju delovalo kako preventivno tako i savetodavno. S tim ciljem, koristeći postupak multivarijantne analize varijanse na različitim uzorcima, ispitivane su razlike između studenata Fakulteta muzičke umetnosti (FMU) i studenata drugih fakulteta s obzirom na izraženost sledećih karakteristika: disfunkcionalnih kognitivnih stilova (operacionalizovanih postignućem na Jangovom upitniku za procenu ranih maladaptivnih shema; YSQ- S3); disfunkcionalnih obrazaca ponašanja (merenih Upitnikom za procenu modaliteta; SMI); anksioznih simptoma (merenih Spilbergerovim testom za procenu anksioznosti kao crte; STAI-T) i depresivnih simptoma (merenih Bekovim inventarom depresivnosti; BDI). Rezultati ovih istraživanja pokazuju da u svim ispitanim, klinički relevantnim aspektima postoje statističke značajne razlike između studenata muzike i studenata ostalih fakulteta. Pokazano je da su i anksiozni i depresivni simptomi, kao i svih petnaest shema statistički značajno izraženiji kod studenta FMU. Utvrđena je i statistički značajna razlika u pogledu shema modaliteta - pronađene su razlike malog pojedinačnog efekta u izraženosti pojedinih

maladaptivnih stilova prevladavanja (Izbegavajućeg - *Detached Self-Soother* modaliteta i nadkompenzujućeg *Self-Aggrandizer* modaliteta) koji su viši kod studenata umetničkih fakultet, ali i Zdravog (*Healthy Adult*) modaliteta koji je kod muzičara niži. Dobijeni nalazi uklapaju se u nalaze prethodnih istraživanja i potvrđuju da je neophodno osmisliti i implementirati preventivne i savetodavne strategije koje bi imale za cilj da unaprede mehanizme prevladavanja i umanje postujuću vulnerabilnost kod muzički darovitih studenata.

U drugom delu rada detaljnije ćemo prikazati kako su neke od tih strategija i znanja iz psihoterapije (posebno iz Kognitivno-bihejvioralne terapije i Shema terapije) korišćene u radu sa muzički darovitim pojedincima. Prikazaćemo preventivni program koji se već nekoliko godina primenjuje na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu sa ciljem da osnaži muzički darovite studente i unapredi kako njihovo izvođenje, tako i njihove različite vanmuzičke veštine, rast i razvoj. Program koji primenjujemo uključuje elemente Psihologije muzike i Psihologije muzičkog izvođenja, ali i Kognitivno-bihejvioralne i Shema terapije, pokrivajući teme kao što su: Podrška darovitosti kroz unapređenje vežbanja, pamćenja, samoregulisanog učenja, motivacije i samoeфикаsnosti; razvoj drugih veština poput: veština komunikacije, veština prezentacije i upravljanja sobom, sopstvenim vremenom i sl.; Kognitivno-emocionalni, bihejvioralni i telesni aspekt pripreme za javni nastup i izvođenje i dr.

Rezultati naših istraživanja pokazuju da je (muzički) darovitim studentima potrebna dodatna, psihološka podrška. Naše iskustvo u radu sa njima, pokazuje da je ovaj vid podrške moguće (a možda i neophodno) ponuditi i u okviru škola ili fakulteta, kako kroz nastavu, tako i kroz posebne edukativne, pa i savetodavne programe bazirane na Kognitivno-bihejvioralnoj i Shema terapiji.

Ključne reči: muzički daroviti, klinička psihologija, prevencija, podrška, shema terapija, kognitivno-bihejvioralna terapija

SAVANTI

Marinela Šćepanović¹, Tanja Kalinić²

¹Društvo defektologa Vojvodine i Mensa Srbije, Novi Sad, Srbija

²Srednja tehnička škola, Sombor, Srbija

Iako su je razni autori definisali na više načina, darovitost je moguće posmatrati i kao skup veština, sposobnosti i/ili talenata koji osobu u celini čine darovitim pojedincem ili kao fenomen koji podrazumeva izrazitu razvijenost jedne ili dve veštine, sposobnosti ili talenta. Ovakvo posmatranje darovitosti nam omogućava da uočimo postojanje posebno darovitih ljudi, koji nisu nužno uspešni na svim, pa čak ni na jednom drugom, osim onog jednog polja u kojem je razvijen njihov dar. Savant sindrom je veoma retko, ali izuzetno stanje, u kom ljudi imaju neku izraženu sposobnost, nasuprot njihovom stanju koje odlikuju često značajne smetnje, poput autističnog spektra. Cilj ovog rada je da predstavi pregled podataka o Savant sindromu i njegovim nosiocima - savantima, koji su pominjani i obajašnjeni u istraživačkim studijama u svetu. Istraživačke studije su birane i preuzimane preko Konzorcijuma biblioteke Srbije za objedinjenu naplatu, korišćenjem pretraživačkih servisa EBSCO, SAGE, Wiley i Springer. Istraživanje je sprovedeno izborom reči: savant i Savant sindrom. Kao rezultat pretrage, istraživačke studije koje se bave savantima su izdvojene za pregled. U izdvojenim studijama opisani su pojam ovog sindroma, karakteristike, istorijat, primeri pojave sindroma tokom života, mogući uzroci nastanka sindroma, a opisani su i predstavljeni i neki od danas znanih savanata. Savanti su izvanredno daroviti ljudi čiji dar može biti urođen ili stečen. Ove osobe ne moraju biti darovite ni u čemu drugom, već često mogu imati i značajne smetnje u razvoju. Iz nalaza istraživanja izdvajamo da se Savant sindrom može pojaviti i kao posledica određenih povreda mozga tokom života, kao i mogućnost da dalje istraživanje ovog sindroma može značajno pomoći razumevanju darovitosti i njenog nastanka.

Ključne reči: darovitost, Savant sindrom, savant, smetnje u razvoju.

SAVANTS

Marinela Šćepanović¹, Tanja Kalinić²

¹Society of special educators of Vojvodina and Mensa Serbia, Novi Sad, Serbia

²Secondary technical school, Sombor, Serbia

Although defined in many ways by different authors, giftedness is possible to observe as a join of skills, abilities and/or talents which make person at all a gifted one, or as phenomenon which means presence of one or more extraordinary developed skills, abilities or talents in one person. Observing giftedness in this way give us opportunity to recognize a group of especially gifted persons who are not always successful at all fields, or are only successful in the field they are talented at. Savant syndrome is very rare but extraordinary condition where persons have an exceptional ability in opposite of their overall state which is often characterized by severe disabilities, like autistic spectrum i.e. The purpose of this paper is to represent review of data about Savant syndrome and people who have this syndrome - savants, which are mentioned and explained in research studies. Research studies were selected and took over across Serbian Library Consortium for Coordinated Acquisition, using EBSCO, SAGE, Wiley, and Springer searching services. Searching was conducted based on words: Savant syndrome and savants. As the result of such a search, research studies dealing with savants were selected for review. In selected studies a definition, characteristics, history, examples of appearing syndrome during the life and possible causes of syndrome were described, and also were described and represented some of well known savants in these days. Savants are extraordinary gifted people whose giftedness can be brought by birth or can appear in later life. These persons often haven't any other giftedness, and mostly are sever disabled. We highlight that Savant syndrome can appear also because of specific brain injuries during the life, and possibility that further researching this syndrome can bring important help in understanding giftedness and it's origin.

Key words: giftedness, Savant syndrome, savants, disabilities.

MENSA CZECH REPUBLIC FOR GIFTED CHILDREN

Tomas Blumenstein,
Mensa Czech Republic

Mensa Czech Republic has started the program of supporting gifted children in 1990. In 1993, Mensa Grammar school was founded, which focuses on educating Gifted children using individual approach and various modern methods of teaching. Mensa organizes conferences and seminars for teachers and headmasters of schools, some of them in cooperation with Ministry of Education, with many theoretical as well as practical lectures on GC topic. Individual cooperation with schools is also important, with focus on exchange of their experience and best practices. The largest Mensa Czech Republic project is Logical Olympiad competition (in separate article), but Mensa also establishes Gifted Children Clubs for children aged 6–12, it runs competitions as Cipher League and Abaku League (math game) and it organizes seminars for gifted students. Several times a year, Meetings of gifted childrens' families, Summer Camps for gifted children and meetings of Children Mensa take place.

Mensa offers IQ testing at schools, which provides simple screening of intellect.

The overview of most activities is available on the website deti.mensa.cz, which also contains many tips and a lot of advice for teachers and parents, and is open for many institutions to publish their events and documents there.

Keywords: Mensa Grammar school, Logical Olympiad, Gifted Children Clubs, meetings, Children Mensa.

DETECTION AND IDENTIFICATION OF GIFTED CHILDREN, YOUTH AND ADULTS BY HELLENIC MENSA

Ioanna Prekete
Hellenic Mensa

Even though the term "gifted" can be described by a variety of different definitions, which focus on certain characteristics of giftedness, researchers seem to agree that gifted children have special educational needs and that the support of those needs helps them develop their dynamics fully and in a balanced way. The *recognition* of a child's giftedness by his/her environment is still at an early stage in Greece, whilst the available educational activities for gifted children are limited. For that reason, *Hellenic Mensa* plays a significant role in the recognition of gifted children and adults which is then followed by the creation of *educational programs* or other activities in order to meet the special social and emotional needs of gifted people in general. By organizing group and individual IQ tests as well as public speeches at many different parts of Greece we are trying to bring *awareness* to the sensitive matter of the need to recognize, accept and help in the healthy emotional development of children, both by their families and their educators. Moreover, through the creation of Special Interest Groups we make sure that our gifted members, children and adults, can meet in groups of peers and socialize.

Key words: children, giftedness, educational programs, awareness.

MENSA GIFTED YOUTH – PREPARING THE FUTURE

Laurentiu Iancu
Mensa Romania

Mensa Romania started accepting under-16 members in 2013. At the end of 2013 we had 7 under-18 members out of a total of 300 members.

The test that is currently administered by Mensa Romania is destined for children over 11 and children over 9 are also accepted based on prior evidence. This is how we have managed to have 69 children out of a total of 750 members, which means that 9.6% of our members are minors. There has been a 250% increase in the number of Mensa Romania members in the period 2013-2017, while for children the increase has been almost 100%.

Based on this selection criteria, Mensa *Gifted Youth* Romania brings gifted children together, allowing them to come into contact with smart people, alongside whom these children can develop. There is a special group for under-18 Mensans, which functions as a SIG and which guarantees contact for every gifted child with other smart young people their own age. Among them, each one will certainly find young people with similar interests or hobbies. In this way, the conditions for collaborations on different projects, originating from certain ideas of each of them, are created.

Moreover, we have created a group for the parents of Mensan children, whether they are Mensa members or not. The parents are kept up to date with the ongoing projects and with the actions undertaken within the *Gifted Youth* community, so that they can make suggestions, support the activities of the community, and encourage their children to become involved.

In fact, within Mensa *Gifted Youth* Romania, this is what we do: we start from the passions of the members of the community and the individual qualities of each of them and we try to build. We encourage

our members to first take part in projects, to follow their passions, to develop their skills and to overcome their limits. They are smart children, all they need is the opportunity and encouragement. We started this development in different directions, and the results are promising. We have succeeded in piquing our members' interest, we have managed to make them work together, we have built teams, even though most of the time the children hadn't met offline. Due to the geographical distribution, all the courses, projects and different talks with the children are done online, via Skype.

The next step is to encourage young people to develop projects, to volunteer themselves, to give something back to society. We are trying to create a wave, a chain reaction, which, especially in a country such as Romania, which doesn't have a volunteering tradition, is harder to do. It takes time. And perseverance. And creativity. And passion. But we know we can, because we have the most important thing: the human resource.

We are waiting for you at IBD Nice to give you a sample of the creativity that our young members show!

Key words: gifted children, Gifted Youth, human resource.

RAISING A GIFTED CHILD IN GREECE

Sotiria Kotopoulou
Hellenic Mensa

Giftedness in Greek is called CHARISMATIKOTITA. It is derived from the word CHARISMA that means "a divinely conferred power or talent". Maybe it's this divine dimension that makes it so hard for this word to be accepted by the public. Or is the limited knowledge on the subject to be blamed? Everybody thinks their child is gifted, but do they know what being gifted actually is? After all, talking about giftedness is still quite a taboo.

It was only two months after my eldest son had been in the 1st grade of the Greek public primary school, 6 years ago, when his teacher told us that he does not seem to care about the punishments she gave him and that he should see a psychologist. I was astonished to hear that he was sometimes even on "detentions". He had told her that what he was taught in the classroom did not make his mind work and that he felt that no one understood him. Not even his parents, he said. He was only 6 years old then. He was trying to persuade his teachers that he was on the autistic spectrum, imitating the behavior of an autistic child in his classroom, so that he would be drawn out of class for some hours each day with a special teacher. This did not happen. His teacher knew that something else was going on with this child. She did not know what but she knew that he was a smart, sensitive, different child that "didn't listen to her". She wasn't familiar with giftedness then. We weren't either. And our struggle to find out what was going on had just begun...

The author is the mother of three gifted children, who have all attended the Training Program for Gifted Children offered by the *Hellenic Mensa*. Having been the *Parent Facilitator* in the *Hellenic Mensa Parent Groups* for the last year has also helped me gain even richer information on the *challenges associated with raising a gifted child*.

Through presentation we are inviting you to explore the answers to the following questions:

- What is the current situation about identifying and supporting a gifted child in Greece?
- What is the attitude of the Greek society toward the gifted?
- What are the difficulties faced by gifted children within the Greek educational system?
- Do Greek parents of gifted children get the support they need? What does *Hellenic Mensa* do to help them?

Key words: children, school, giftedness, parent.

DECA MOGU SVE!

Marijana Milošević Simić

Multimedijalna muzička radionica, Beograd, Srbija

Uspeh deteta često se ograničava postojanjem ili nedostatkom talenta u nekoj oblasti. Da li talenat uopšte postoji i u kakvoj su vezi genetika, promišljena vežba, unutrašnja motivacija i optimizam za postizanje uspeha? Iz primera koji su dati u radu, jasno je naznačeno da su deca spremna da svoj maksimum daju u najrazličitijim oblastima bez obzira na genetiku, već isključivo u direktnoj vezi sa ranom stimulacijom, promišljenim načinima vežbanja, jakom unutrašnjom motivacijom, verom u sebe i optimizmom.

Ključne reči: Talenat, genetika, vežba, motivacija, optimizam

CHILDREN CAN DO EVERYTHING!

Marijana Milošević Simić

Multimedia music workshop, Belgrade, Serbia

The child's success is often limited by the existence or lack of talent in a particular field. Is there talent in general and in what connection are genetics, deliberate practice, internal motivation and optimism for achieving success? From the examples given in the work, it is clearly indicated that children are ready to give their maximum in the most diverse areas regardless of genetics, but only in direct relation with early stimulation, deliberate modes of exercise, strong internal motivation, self-confidence and optimism.

Key words: Talent, genetics, practice, motivation, optimism

ŠKOLA I DAROVITOST

Momčilo Stepanović^{1,2}, Tanja Olear Gojić³, Marijana Tišma³

¹OŠ „Banović Strahinja”,

²Udruženje Kreativni učitelji, Beograd, Srbija

³OŠ „Dragan Lukić”, Beograd, Srbija

Utvrđiti u kojoj meri tradicionalna škola prepoznaje i podržava darovitost, i kakva školska postignuća ostvaruju intelektualno daroviti, je osnovni cilj ovog rada.

Intelektualna darovitost ne garantuje vrhunski školski uspeh. Putevi školskog uspeha zavise od kombinacije različitih sposobnosti: intelektualnih (logičko-kognitivnih), emocionalnih (fantazmičnih), socijalnih i fizičkih. Zbir svih sposobnosti rezultiraju voljno-psihološko-socijalnim aspektima neophodnim za uspeh - aspiracijom, entuzijazmom, odgovornošću, radnim navikama, svešću i savešću. Bez toga nema sistematičnosti i smisla učenja. Samo kada su sve od navedenih sposobnosti prisutne u neophodnoj meri, putevi školskog uspeha su bez većih prepreka. Darovitima, ni u školi, a ni u porodici i socijalnom okruženju, nije uvek lako. Među njima je značajan broj onih koji se i pored svojih intelektualnih predispozicija, nisu najbolje snašli u školi ili životu.

Nekada je darovitost očigledna, nekada prikrivena. Ponekad, darovita deca budu okarakterisana kao posebna ili osobena. Značajan broj darovitih doživljava različite neprijatnosti, od zadirkivanja, pa do neuspeha. U školi ne postoji zvanična procedura za prepoznavanje darovitosti i podršku darovitima. Sve se svodi na ličnu inicijativu senzibilnih učitelja i nastavnika.

Istraživanjem je obuhvaćeno 250 članova Mense koji su se izjasnili po stavkama internet upitnika dostavljenog na lične imejl adrese. Ispitanici su najuspešniji bili u prvom razredu kada je 80% ispitanih ostvarilo odličan uspeh sa svim peticama. Kasnije, procenat konstantno opada, da bi u srednjoj školi samo oko 21 % ispitanih uspeo da održi 5,00 uspeh. Takođe, 2% ispitanika ponavljalo je razred u srednjoj školi, a gotovo 10% ispitanika je odustalo od dovršavanja fakulteta.

Na osnovu istraživanja došli smo do zaključka da intelektualna darovitost nije garancija uspeha u školi i da škola nema puno sluha za potrebe darovitih. Zato će nadležnoj instanci, Ministarstvu prosvete, biti predloženo da sačiniti strategiju kojom bi se daroviti učenici blagovremeno identifikovali i podsticali, jer oni mogu najviše da pruže. Podrška darovitim, i njihovo pravilno usmeravanje, je bitka za budućnost.

Ključne reči: darovitost, članovi Mense, školski uspeh, prikrivena darovitost.

DAROVITOST I POSTIGNUĆA – DOPRINOS REGIONALNOG CENTRA ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN” IZ PANČEVA U RADU SA MOTIVISANIM I DAROVITIM UČENICIMA

Dragoljub A. Cucić¹, Aleksandar S. Nikolić², Jovan Jović³

¹Regionalni centar za talente „Mihajlo Pupin”, Pančevo, Republika Srbija

²Hemijski fakultet, Beogradski univerzitet, Beograd, Republika Srbija

³JP Elektromreže Srbije, Beograd, Republika Srbija

Obrazovanje je ključ opstanka svakog društva. Ukoliko se zanemari važnost obrazovanja (sa posebnim osvrtom na obrazovanje motivisanih i darovitih učenika), zanemaruju se „alati” koji omogućavaju čuvanje sećanja i pomažu u procesu preživljavanja. Rad sa visoko motivisanim i darovitim učenicima je veoma važan deo programa obrazovanja. Ta vrsta rada zahteva visoku posvećenost, zato što iziskuje izvanredne napore svih koji rade sa takvim učenicima.

Raditi sa visoko motivisanim i darovitim učenicima nije samo posedovati izvanredno znanje, to je i posebno umeće komunikacije, uspostavljanje socijalne i emotivne platforme na kojoj grupa deluje, to je umeće definisanja i usmeravanja pažnje na elemente koji se žele istaći, a imaju značaj takvim učenicima. Mali je procenat, danas, onih koji uspevaju da ostvare svoj talenat. Za ostvarenje potencijala nije dovoljno samo njegovo postojanje. Osmišljena podrška, sa predvidljivom realizacijom, veoma je važan činilac u razvoju talenta na putu ka postignućima.

Regionalni centar za talente „Mihajlo Pupin” iz Pančeva od 2000. godine radi sa motivisanim darovitim učenicima. Rad Centra zasniva se na programima koji se znatno razlikuju od programa sličnih institucija u Srbiji. Rezultati koji postižu polaznici Centra prevazišli su lokalne okvire značajnosti.

U ovom radu je predstavljeno jedno, iz iskustva izvedeno, sagledavanje fenomena darovitosti, kao i model njegovog održavanja na nivou

ostvarivanja potencijala koje ono nosi. Takođe, predstavljena je i forma rada u Regionalnom centru za talente „Mihajlo Pupin” iz Pančeva i značajnija postignuća njenih polaznika.

Ključne reči: motiv, darovitost, podrška, RCT „Mihajlo Pupin”

GIFTEDNESS AND ACHIEVEMENTS – CONTRIBUTION OF THE REGIONAL CENTER FOR TALENTS “MIHAJLO PUPIN” FROM PANCHEVO IN THE WORK WITH MOTIVATED AND GIFTED PUPILS

Dragoljub A. Cucić¹, Aleksandar S. Nikolić², Jovan Jović³

¹Regional Center for Talents “Mihajlo Pupin” Panchevo, Serbia

²Faculty of Chemistry, University of Belgrade, Serbia

³PE Electrical networks of Serbi, Belgrade, Serbia

Education is the key to survival. If the importance of education is ignored (with a special emphasis on the education of motivated and gifted students), “tools” that allow memory and help in the survival process are ignored. Working with highly motivated and gifted students is a very important part of the education program. This kind of work requires high dedication, because it requires the extraordinary efforts of those who work with such students.

Working with highly motivated and gifted students is not only the possession of extraordinary knowledge, it is also the skill of communication, the establishment of a social and emotional platform on which the group operates, that is, the art of defining and directing attention to the elements that we want to highlight. It is a small percentage, today, in our country, but also in the world, those who

manage to realize their talent. For the realization of the potential, it is not enough only for its existence. Designed support with predictable realization is a very important factor in the development of talent on the way to achievements.

The Regional Center for Talents "Mihajlo Pupin" from Panchevo since 2000 works with motivated gifted students. The work of the Center is based on programs that differ significantly from programs of similar institutions in Serbia. The results achieved by the Center's participants exceeded the local significance frameworks.

In this paper, firstly, one of the experiences has been analyzed and the model of its maintenance at the level of realization of the potential that it carries, and, secondly, the form of work in the Regional Center for Talents "Mihajlo Pupin" from Panchevo is presented and significant achievements its trainees.

Key words: motive, giftedness, support, RCT "Mihajlo Pupin"

„DAROVITO DETE – DAR ZA SVE“

Olgica Stojić, Slavica Matešić, Marica Trivunčić
Dečija ustanova „Dečija radost“ Irig, Srbija

U radu je prikazana studija slučaja jednog deteta kojom se promoviše sistematski institucionalan pristup u određenju, prepoznavanju i podršci potencijalnim „darovima“ dece predškolskog uzrasta. Identifikovano dete sa izuzetnim kreativnim potencijalima u pripremnoj grupi, je predstavljalo svojevrstan izazov za odabir adekvatnih strategija u podsticanju potencijala. Na predškolskom uzrastu, kada je razvoj opštijeg karaktera i odvija se po zakonitostima intermitentnosti i alternativnosti, zahteva se i široko postavljena, multidimenzionalna definicija darovitosti. Radom se prikazuje obogaćen, redovan program, uz individualizaciju metoda, sadržaja i ciljeva vaspitno-obrazovnog rada, kao izabran način rada. Na nivou vaspitne grupe poštovan je princip autentičnosti i stimulisanja opštog, sveukupnog razvoja dece. Paralelno je građeno partnerstvo sa roditeljima deteta i lokalnom zajednicom, kao preduslov stvaranja podsticajnih okruženja. Rad aktuelizuje vaspitača kao „kreatora“ i „stvaraoca“, koji suptilno, bez elitizma i izdvajanja, stvara kontekst u kome dete unapređuje potencijale. Uz neposredan rad sa detetom, realizovana je edukacija vaspitača u saradnji sa Odsekom za psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Praćenje razvoja deteta koristeći skale procene, anegdotske beleške, produkte rada, pokazalo je napredovanje kako deteta, tako i cele vaspitne grupe. Tragajući za načinima kojima stručna služba može da podrži vaspitače, a sa ciljem utvrđivanja indikatora potencijalne darovitosti i mogućih načina rada sa decom, sprovedena je preliminarna studija sa vaspitačima, primenom skale procene, sačinjene za potrebe istraživanja. Istraživanjem je utvrđeno da vaspitači multidimenzionalno sagledavaju darovitost na ranom uzrastu i da je podrška potrebna u podizanju nivoa saradnje sa porodicom i edukaciji vaspitača. Istraživanje je aktuelizovalo potrebu otvaranja Centra za podsticanje kreativnih potencijala dece.

Ključne reči: vrtić, program, istraživanje, vaspitač

RADIONICE

EUREKA – EVERY KID’S A GENIUS, EVERY CLASS A CREATIVE THINK-TANK!

TeeKay – (Thorsten Kreissig)
Mensa Germany

Playfully dealing with thoughts, concepts and ideas in a creative and productive way, is the natural way how children learn. Without the fear of failing kids use a system of trial and error and discover their own personal best way to learn. Their developing brains are hungry for plots, creating narrative connections whenever possible and creating worlds of their own while playing.

Unfortunately many children are then pressed into outdated concepts of the 19th Century of what *schools* should be like. Many *lose* their precious abilities in an educational system that aims to suppress creative minds – because their seemingly chaotic patterns are not easily controllable but need individual attention. But education in the 21st Century *has* to focus on providing children and teenagers with the skills needed to flourish in a world which changes faster than ever before. Open-mindedness, intellectual flexibility and emotional adaptivity represent the necessary skills to be able to cooperate successfully with others in order to solve complex problems.

Artistic projects in schools, whether it is an orchestra – perhaps with self built instruments - a theatre project or fine arts projects to turn the classrooms and corridor of a school into fantastic spaces and inspiring learning environments. Let us use and multiply the resources of our mutually shared stories that keep cultures and societies alive and determine our futures. Rituals, storytelling and theatrical performances were among the first bond-forming rituals mankind has developed and which have reciprocally shaped the successful path of our species.

PRINC „LJUBI“ USPAVANU LEPOTICU

Jasna Veljković

Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka,
Odeljenje za socijalni rad i socijalnu politiku

Reč spontanost potiče od latinske reči „sua sponte“ što znači slobodna volja. Spontano znači činiti nešto u trenutku kako osećamo. Spontanost je neophodni uslov nastanka kreativnosti. Ova dva termina u blizanačkom su odnosu i međusobno zavisna jedan od drugog. Bez spontanosti nema pojave kreativnosti. Tvorac psihodrame, J.L. Moreno nazvao je psihodramu spontanošću a kreativnost koju iznedri protagonista psihodrame i psihodramska grupa kreativnošću. Njegova metafora „Princ ljubi uspavanu lepoticu“ objašnjava sve, jer ljubav u širem smislu jeste sam život. Mnogi ljudi zaborave svoju spontanost izašavši iz detinjstva, dok za stvaraoce često kažemo da su „većita deca“. Oni jesu i deca, jer nisu zaboravili da se „igraju“, a spontana igra otvara vrata sopstvene, često zarobljene kreativnosti. Dualitet spontanost-kreativnost se razlikuje od impulsivnog ponašanja i automatske spontanosti koja zanemaruje značenje spontanosti, pretvarajući je u nešto nekontrolisano i karakteristično za životonjsko ponašanje.

Psihodrama je forma kreativne psihoterapije koja je na granici između umetnosti i terapije, u kojoj je razvijanje spontanosti osnovni uslov funkcionisanja grupe. Kreativnost iznedrena spontanošću proizvodi originalnost. Ne zaboravimo da je u današnjem vremenu uniformizacija veoma prisutna a da ista jeste upravo suprotnost spontanosti, da je blokira i onemogućava da samim tim za pojavu kreativnosti – nema šanse. Problemi življenja današnjeg čoveka u velikoj meri se odnose na nemogućnost uspostavljanja kontakta sa samim sobom, što je veoma često posledica spolja nametnute potrebe, da se bude sličan drugima.

Cilj ove radionice je da kroz spontanu akciju, grupa koja se formira ulaskom učesnika konferencije na ovu radionicu, pokuša da iznedri svoju kreativnost, te da njeni članovi uspostave kontakt sa kreativnim delom sopstvenog bića ali i jedni sa drugima. Ovo će se odigravati uz pomoć primene psihodramskih tehnika i grupne interakcije. Iz dešavanja na ovoj radionici proisteći se „spontani rad“, čiji će autori praktično biti svi učesnici ove radionice.

IDENTIFIKACIJA I RAD SA DAROVITIM UČENICIMA

Jasna Adamov

Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Prepoznavanje i pozitivna identifikacija darovitih je prvi korak i pretpostavka uspešnog rada sa ovim izuzetnim učenicima. U ovom procesu nije dovoljno samo poznavati kognitivne i socioafektivne karakteristike darovitih i uočiti ih kod nekih učenika, već je za uspešnu identifikaciju potrebno koristiti bateriju subjektivnih i objektivnih instrumenata. Od subjektivnih instrumenata najčešće se koriste ocena roditelja, ocena nastavika, vršnjačka ocena i samoocenjivanje, dok se od objektivnih instrumenata primenjuju: psihometrijsko testiranje (testovi inteligencije), testovi sklonosti i postignuća, testiranje na višem uzrasnom nivou, dinamičko testiranje i slično. Cilj radionice je da se nastavnici obuče za uočavanje karakteristika koje darovite učenike izdvajaju od ostalih, da se upoznaju sa vrstama instrumenata za njihovu identifikaciju i da se kroz niz studija slučaja uvežbaju da ih primenjuju na učenike za koje veruju da su daroviti. Takođe, cilj radionice je i da se nastavnici upoznaju sa pozitivnim i negativnim aspektima različitih oblika obrazovanja darovitih kod nas (homogeno i delimično homogeno grupisanje, obogaćeni programi za učenike koji se školuju u redovnim odeljenjima, diferencijacija kurikuluma, školska akceleracija, školovanje kod kuće) i da nauče da za specifičnog darovitog učenika kreiraju individualizovani kurikulum, prilagođen sklonostima, potrebama i mogućnostima učenika kroz sažimanje sadržaja i njihovo horizontalno i vertikalno obogaćivanje. Kroz niz vežbi i primera nastavnici mogu da uoče specifičnosti rada sa darovitim učenicima u redovnim odeljenjima i da predlože nove metode i tehnike podučavanja i valorizacije znanja. S obzirom da većina nastavnika, bez obzira na nivo škole u kojoj rade i na predmet koji predaju, nije imala nikakvo formalno ili neformalno obrazovanje vezano za rad sa darovitim učenicima, neophodno je njihovo obučavanje u ovoj oblasti kako bi se modifikacijom ishoda, metoda, sadržaja i okruženja za učenje darovitima omogućilo da usvoje široka i sveobuhvatna znanja u različitim naučnim disciplinama koja bi mogli racionalno i kreativno da koriste.

Ključne reči: identifikacija, instrumenti, oblici školovanja, individualizovani kurikulum

VIŠESTRUKI INTELIGENCIJE U VASPITNO OBRAZOVNOM PROCESU

Branka Grahovac¹, Mirela Marković²

¹Predškolska ustanova „Dragoljub Udicki“, Kikinda

²Osnovna škola „Zmaj Jova Jovanović“, Beograd

Cilj ove radionice je da upozna prisutne sa Gardnerovom teorijom višestrukih inteligencija i njenim mogućnostima primene u praksi kroz izradu individualnog obrazovnog plana. Sama teorija izazvala je burne i različite reakcije kad se pojavila, ali život i školska praksa potvrđuju na najbolji način njene postavke. Učesnici će upoznati sa inventarom višestrukih inteligencija za odrasle (popunjavanjem istog uz tumačenje rezultata) i za decu. Kroz rad u grupama identifikovaće ponašanja i osobine koje pripadaju različitim inteligencijama, kao i međusobne korelacije istih. Na kraju radionice prisutni će se upoznati sa IOP-om koji uzima u obzir osnovne postavke teorije.

Psiholog Haurad Gardner je u modernu psihologiju uveo koncept teorije višestrukih inteligencija, a sve više njegovih kolega se slaže sa stavom da treba prevazići tradicionalna shvatanja da postoji samo jedna inteligencija i jedan nivo IQ-a, te da je ovaj način razmišljanja previše ograničavajući. Gardner razlikuje lingvističku, logičko-matematičku, prostornu, muzičku, telesno-kinestetičku, socijalnu (interpersonalnu), ličnu (intrapersonalnu) i prirodnačku inteligenciju. Ova teorija pomaže zaposlenima u prosveti u zadovoljavanju specifičnih obrazovnih i širih društvenih potreba dece, kao i podsticanju razumevanja i poštovanja među njima. Ona široko otvara vrata različitim nastavnim strategijama, koje se mogu lako implementirati u radu sa decom i kojima će se stimulisati dečije samopoštovanje, intelektualno osnaživanje i samopouzdanje.

Ključne reči: deca, višestruke inteligencije, učenje, individualni obrazovni plan.

POSTER PREZENTACIJE

O RADU SA DAROVITOM DECOM U OBLASTI JEZIKA U REGIONALNOM CENTRU ZA TALENTE „MIHAJLO PUPIN“ U PANČEVU

Valentina Parović, Milena Mihajlović
Regionalni centar za talente „Mihajlo Pupin“ Pančevo

Cilj rada je da pokaže način i rezultate rada sa darovitom decom u oblasti jezika u Regionalnom centru za talente „Mihajlo Pupin“ (RCT) u Pančevu.

Jezička grupa RCT u Pančevu postoji 16 godina i za to vreme kroz nju je prošlo više od stotinu polaznika. Oni su nosioci najviših republičkih nagrada sa takmičenja i smotri istraživačkih radova, student i doktorandi jezičkih grupa u zemlji i inostranstvu.

Radom će biti pokazane metode koje se koriste u sticanju znanja, razvijanju kritičkog duha, veština za istraživanje i osamostaljivanje u radu (stalna škola, radionice, gostujući predavači, kolonije). Takođe, biće pokazani način formiranja grupe, odabir tema za rad (koje učenike ne potcenjuju, ali ni ne precenjuju njihove mogućnosti), uspostavljanje podsticajne atmosfere za slobodno razmišljanje i razvijanje sposobnosti (slobodan odabir tema i načina rada: samostalan rad, u paru, grupi).

Poseban deo rada predstavljaju rezultati Jezičke grupe koji su dati kroz 23 rada nastala u ovoj grupi (6 objavljeno u *Svetu reči*). Neki radovi su urađeni samostalno, a najveći deo u paru (uz mentora i pomoć svih članova grupe u prikupljanju i selektovanju materijala kod istraživačkih radova).

Ključnereči: darovitost, jezik, znanje, istraživanje.

LOGICAL OLYMPIAD

Petr Mazal
Mensa Czech Republic

The Logical Olympiad is a competition organized by Mensa Czech Republic. It is an exceptional competition because it is not based on the learned knowledge but it focuses just on the logical thinking. The Logical Olympiad brings in a fun form various activities for which there is often no place in the school curriculum. All competition tasks are based on general principles and for their solving no special knowledge is necessary. With little exaggeration can be said that for the successful solving only "common sense" is needed. Therefore the Logical Olympiad is not a knowledge-based competition, but a competition that develops mainly the abilities of independent logical thinking.

The main aim of the competition is to lead children to logical thinking, to offer them an opportunity to compare themselves with others in the area and across the country, and also to raise their desire to think. The competition is also a screening, tool for detection and identification of intellectually gifted children where the hidden talents are quite often discovered. To offer Mensa activities to the children is also one of aims.

The competition started with one age category in 2008, gradually expanded to five age categories now - from preschool age to students of grammar schools (age 3-4 to 19-20). New age categories for preschool children and for the first year of grammar school with non-verbal tasks were introduced in 2015 to increase the range of screening to the youngest age. The competition is really popular among children and students. Number of participants is raising every year, more than 60.000 participants from more than 2.900 schools registered in 9th year of Logical Olympiad in 2016.

Keywords: Logical Olympiad, intellectual screening, identification of gifted children, revealing of hidden talents

ANALIZA PROGRAMA ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA I NJIHOVO OSNAŽIVANJE ZA RAD SA DAROVITIM UČENICIMA

Nada Bajić Đorđević¹, Branka Radulović², Maja Stojanović²

¹Gimnazija „20. oktobar“, Bačka Palanka, Republika Srbija

²Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad, Republika Srbija

Pitanje osposobljenosti nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika za rad sa darovitom decom je bilo često u fokusu istraživača. Kako kompetentnost nastavnika predstavlja osnovu razvoja svakog učenika tako pitanje njegove osposobljenosti za rad sa specifičnim grupama dolazi do posebnog izražaja. U stručnoj literaturi se navodi mišljenje da je nastavnik jedan od najvažnijih faktora prilikom identifikacije darovitosti kod dece. Znači, od nastavnikovog mišljenja ili njegove osposobljenosti da identifikuje darovitog učenika zavisi da li će učenik uopšte biti identifikovan, kao i da li će na vreme imati odgovarajuće stručno vođstvo u razvoju potencijala svoje darovitosti. Iz tog razloga, u okviru ovog rada sagledaće se zastupljenost akreditovanih programa za stručno usavršavanje predmetnih nastavnika, učitelja, vaspitača i stručnih saradnika čija je tematika vezana za darovitost, njegovu detekciju i načine podsticanja. Analizom kataloga dobijeno je da se svega oko 2% akreditovanih programa bave ovom problematikom. U cilju unapređivanja znanja i veština nastavnika, ali i svih koji su uključeni u obrazovanje dece i mladih potrebno je povećati broj stručnih programa i promeniti kurikulum fakulteta koji obrazuje nastavni kadar kako bi se ovoj tematici posvetila posebna pažnja tokom celih studija.

Ključne reči: daroviti, program stručnog usavršavanja, analiza programa, nastavnici.

ANALYSIS OF SEMINARS (VOCATIONAL TRAINING PROGRAM) FOR TEACHERS AND TO EMPOWER THEM TO WORK WITH GIFTED STUDENTS

Nada Bajić Đorđević¹, Branka Radulović²
and Maja Stojanović²

¹ Gymnasium "20th October", Bačka Palanka, Serbia

² University of Novi Sad, Faculty of natural sciences, Serbia

The question of the qualifications of teachers, educators and professional associates to work with gifted children was often in the focus of the researchers. As the competence of teachers is the basis of the development of each student, the question of his involvement with specific groups comes to a special expression. In the literature states that the opinion of the teacher is one of the most important factors when identifying giftedness in children. So, from the teacher's thinking and his ability to identify the gifted student, it depends whether the student will be identified at all, and whether he will have the appropriate professional leadership in developing the potential of his giftedness in time. For this reason, in this paper will be considered representation of accredited programs for professional development of their teachers, teacher educators and professional associates whose topics related to talent, the detection and ways to encourage. The analysis of the catalogs it was obtained that only about 2% of accredited programs dealing with this issue. In order to improve the knowledge and skills of teachers and educators, it is necessary to increase the number of professional programs and to change the curricula of the faculty that educates the teaching staff in order to give special attention to this topic throughout the whole studies.

Key words: gifted students, teacher's vocational training program, program analysis, teachers.

Indeks autora

A

Achkovska Leshkovska, Elena 44
Adamov, Jasna 36, 42, 73

B

Bajić Đorđević, Nada 79
Blumenstein, Tomas 55
Bogunović, Blanka 51

C

Collander, Sten 47
Cucić, Dragoljub 64

D

Debeljuh, Andrea 19
Dedaj, Marta 26
Deligeorges, Danae 48
Dukanac, Vesna 25, 34

Đ

Đorđević, Vesna 25, 34
Đukić, Predrag 31

G

Grahovac, Branka 74

H

Hoyng, Charlotte 46
Hranisavljević, Ivana 25, 34

I

Iancu, Laurentiu 57
Ilić Stošović, Danijela 28
Injac, Marina 40

J

Jovanović, Jovan 40

Jović, Dejan 42

Jović, Jovan 64

K

Kalinić, Tanja 53

Kotopoulou, Sotiria 59

Kovačević, Ana 23

M

Marković, Mirela 74

Matešić, Slavica 67

Mazal, Petr 78

Mešković, Daniel 51

Mihajlović, Milena 77

Milošević Simić, Marijana 61

Mirović, Tijana 51

Mratinković, Aleksandar 32,38

N

Nikolić, Aleksandar 64

Nikolić, Mirjana 26

Nikolić, Snežana 28

Nišević, Snežana 28

O

Ocokoljić, Draga 25

Olear Gojić, Tanja 62

Olić, Stanislava 36

Oros, Marina 32, 38

P

Parović, Valentina 77

Pavlović, Radoje 26

Popović-Ćitić, Branislava 25, 34

Portner Pavićević, Jelena 49

Prekete, Ioanna 56

R

Radisavljev Kirćanski, Jelena 34

Radulović Branka 79

Rajović, Iva 17

Rajović, Ranko 17

Ružić Bač, Maja 19

S

Stepanović, Momčilo 62

Stojanović Maja 79

Stojić, Olgica 67

Š

Šćepanović, Marinela 53

T

TeeKay - Thorsten Kreissig 71

Tišma, Mirjana 62

Trbojević, Jovana 32, 38

Trivunčić, Marica 67

V

Veljković, Jasna 72

Z

Zotović, Marija 32, 38

Ž

Živković, Zdravko 15

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

159.928(082)(048.3)

МЕЂУНАРОДНА научно-стручна конференција (1 ; 2017 ; Нови Сад)

Zbornik sažetaka = Book of abstracts / [Prva međunarodna naučno-stručna konferencija] "Darovitost - prepoznavanje i podrška", [Novi Sad, 29. 9 - 1. 10. 2017. godine] = [First international scientific conference] "Giftedness - identification and support"; [urednik Marinela Šćepanović]. - Novi Sad : Udruženje građana "Mensa Srbije", 2017 (Vrnjačka Banja : Satcip). - 85 str. ; 24 cm

Uporedno srp. tekst i engl. prevod. - Tiraž 100. - Registar.

ISBN 978-86-80994-00-0

а) Даровитост - Зборници - Апстракти
COBISS.SR-ID 317095175

mensa
S R B I J E

Konferenciju podržavaju:

Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Srpska naučna televizija

Radio televizija Vojvodine